

Supkultura brdsko biciklističkog spusta u Hrvatskoj

Račan, Antonija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:937859>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Antonija Račan

**SUPKULTURA BRDSKO
BICIKLISTIČKOG SPUSTA U HRVATSKOJ**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

Antonija Račan

SUPKULTURA BRDSKO BICIKLISTIČKOG SPUSTA U HRVATSKOJ

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Marica Marinović Golubić

Zagreb, 2024.

Brdsko biciklistička supkultura u Hrvatskoj

The Downhill Mountain Bike Subculture in Croatia

Sažetak

Ovaj diplomski rad se bavi temom supkulture brdskog biciklizma u Hrvatskoj, posebice brdsko biciklističkog spusta koji je karakterističan za discipline *downhill* i *enduro*. Rad se sastoji od teorijskog i istraživačkog dijela, u prvom dijelu se iznesene definicije i objašnjenja pojmova ključnih za istraživanje. Opisani su fenomeni ekstremni sport, brdski biciklizam i njegove kategorije te supkultura s naglaskom na biciklističkoj supkulturi. Cilj istraživanja je opisati, analizirati i predstaviti karakteristike supkulture brdsko biciklističkog spusta u Hrvatskoj. Naglasak je na Zagrebu jer istraživana supkultura najviše djeluje na tom području. Istraživanje je temeljeno na kvalitativnoj metodologiji, a korištene su metode polustrukturirano intervjua na osam sudionika i promatranja sa sudjelovanjem kako bi se stekao što bolji uvid u proučavani fenomen. U provedbi korišten je neprobabilistički namjerni uzorak i uzorak kotrljajuće snježne grude (*snowball*). Rezultati istraživanja pokazuju kako populacija istraživane supkulture sve se više popularizira, na što je izrazito utjecala izgradnja žičare Sljeme. Dominira muška populacija u rasponu od tinejdžerskih godina do pedesetogodišnjaka. Zbog kategorije ekstremnog sporta, pripadnici supkulture se konstantno nose s ozljedama prilikom vožnje koje ih ne sprječavaju u daljnjem bavljenju tim sportom. Naglašavaju važnost grupnih vožnja i ekipe koja im je bitna i potrebna za bavljenje brdsko biciklističkim spustom.

Ključne riječi: Supkultura, Brdski biciklizam, Ekstremni sport, Rizik

Abstract

This thesis deals with the subculture of mountain biking in Croatia, especially downhill mountain biking, which is characteristic for downhill and enduro disciplines. The paper consists of a theoretical and a research part, in the first part are presented definitions and explanations of terms key to the research. It is described the phenomena of extreme sports, mountain biking and its categories and subculture, with an emphasis on the cycling subculture. The aim of the research is to describe, analyze and present the characteristics of the downhill mountain biking subculture in Croatia. The emphasis is on Zagreb, because the researched subculture is most active in that area. The research is based on qualitative methodology, and the methods of semi-structured interviews with eight participants and observation with participation were used in order to gain the best possible insight into the studied phenomenon. In the implementation, were used a non-probabilistic intentional sample and a snowball sample. The research results show that the population of the researched subculture is becoming increasingly popular, which was greatly influenced by the construction of the Sljeme cable car. It is dominated by the male population ranging from teenagers to fifty-year-olds. Due to the category of extreme sports, members of the subculture constantly deal with injuries while driving but that do not prevent them from continuing to practice this sport. They emphasize the importance of group rides and the team which consider important and necessary for them to engage in downhill mountain biking.

Key words: Subculture, Mountain biking, Extreme sport, Risk

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Ekstremni sport kao područje bavljenja sociologije.....	2
2.1. Definicija ekstremnog sporta	2
2.2. Edgework activities (Aktivnosti na rubu)	4
2.3. Rizik	5
3. Brdski biciklizam kao primjer ekstremnog sporta	6
3.1. Povijest	6
3.2. Karakteristike	6
3.3. Podjela	7
4. Downhill (brdski biciklistički spust)	9
4.1. Tehnika	10
4.2. Oprema	10
4.3. Teren	11
4.4. Motivacija	12
5. Supkultura downhill-a (Brdskog biciklističkog spusta)	13
5.1. Postmoderna supkulturna teorija	14
5.2. Supkulturna iskustva	15
5.3. Identitet.....	16
5.3.1. Životni stil i vrijednosti	17
5.3.2. Stil odijevanja i estetika	19
5.4. Grupna vožnja i gradnja staza	20
6. Metodologija istraživanja	23
6.1. Polustrukturirani intervju.....	23
6.1.1. Uzorak	24
6.2. Promatranje sa sudjelovanjem.....	25
6.3. Etika i pozicija istraživačice	26
7. Rezultati.....	28
7.1. Upoznavanje/ ulazak u sport.....	28
7.2. Oprema	30
7.3. Utrošeno vrijeme, učestalost vožnje i uloga Žičare Sljeme	32

7.4. <i>Zahtjevnost sporta i muška dominacija</i>	35
7.5. <i>Klub</i>	37
7.6. <i>Solo ili grupne vožnje</i>	41
7.7. <i>Ozljede</i>	42
7.8. <i>Natjecanja</i>	44
7.9. <i>Korištenje aplikacija You Tube i Strava</i>	45
7.10. <i>Prihvatanje od strane dominantne kulture</i>	46
8. Rasprava i zaključak	48
9. Literatura	51

1. Uvod

Supkulture predstavljaju relevantan fenomen sociološkog interesa, posebice one koje nas okružuju, a nisu dovoljno istražene. Zbog toga je odabrana ova tema za istraživanje jer se prilikom svakog odlaska na Park prirode Medvednica susrećemo s brdskim biciklistima koji se spuštaju niz planinu. Pomoću bliske osobe koja se bavi ovim sportom omogućen je ulazak u skupinu i na taj način se istraživačica upoznala sa karakteristikama supkulture. Dosadašnja istraživanja brdskog biciklizma i brdsko biciklističkog spusta su rađena na populaciji na Novom Zelandu i SAD-u gdje je nastao ekstremni sport, kategorija kojoj pripada navedena aktivnost. Ekstremni sport se razlikuje od običnog sporta u pogledu sportskog, mentalnog i medijskog aspekta doživljavanja sporta, a ključna karakteristika je rizik koji je uvijek prisutan (Rauter i Topič, 2011). Brdski biciklizam se sastoji od mnogih vrsta i disciplina, a u teorijskom dijelu je predstavljena *downhill* disciplina o kojoj je napravljeno i najviše istraživanja. Fenomen koji se istraživao u ovom radu su brdski biciklisti koji se spuštaju niz Medvednicu, odnosno radi lakšeg razumijevanja pripadnici supkulture brdsko biciklističkog spusta. Biciklisti koji spajaju *dowhnill* i *enduro* kao spoj dvije discipline koje su slične, a opet različite i povezuju spuštanje niz planinu, dijelove vožnje bicikla prema usponu te skokove. McCormack (2017) navodi da je brdski biciklizam vrsta životnog stila i zbog toga se istražuju karakteristike koje su tipične za pripadnike takvog životnog stila. Također, u teorijskom dijelu su iznesena objašnjenja identiteta, vrijednosti i stila koji njeguju biciklisti i koja su to supkulturna iskustva koja ih povezuju. Istraživana populacija se sastoji od malog broja pripadnika, no popularnost sve više raste. Zato cilj ovog istraživanja jest opisati, analizirati i razumjeti fenomen, odnosno, opći je cilj opisati i navesti karakteristike koje su tipične za sudionike brdskog biciklističkog spusta u Zagrebu. Metode korištene prilikom istraživanja su polustrukturirani intervjui, promatranje i promatranje sa sudjelovanjem. Pitanja na koja smo željeli naći odgovore su: Kolika je važnost kluba pripadniku supkulture?; Kakvu ulogu predstavlja oprema unutar supkulture i pojedincu?; Kako biciklisti promatraju rizik, odnosno ozljede koje se javljaju tokom spusta?; Jesu li sudionici rekreativci ili su dio natjecateljskog ogranka?; Kolika je zatupljenost žena u navedenom sportu i supkulturi?

2. Ekstremni sport kao područje bavljenja sociologije

2.1. Definicija ekstremnog sporta

Kay i Laberge (2002) navode 1950-e i 1960-e kao vrijeme prvih pojava ekstremnog sporta dok Cho i sur (2010, prema Hagen 2013) iznose da se takve aktivnosti ranih 1990-ih počelo promicati i reklamirati kroz medije i korporacije pod nazivom ekstremni sportovi. Sam pojam ekstremnog sporta ima različita značenja i tumačenja pa tako pripadnici različitih supkultura pojam ekstremnog doživljavaju na svojevrsan različit način. Značenje je promjenjivo, subjektivno, mijenjalo se kroz povijesti i uvijek je pod utjecajem trenutnih društvenih zbivanja (Hagen, 2013). Ekstremni se sport razlikuje od običnog sporta u pogledu sportskog, mentalnog i medijskog aspekta doživljavanja sporta. Sinonimi i pridjevi koji se vežu uz ekstremni sport su rizični i adrenalinski način života te aktivnosti koje su alternativne, avanturističke i nekonvencionalne (Rauter i Topič, 2011). Jedna od ključnih karakteristika koja odvaja ekstremni sport od uobičajenog jest rizik. Probert (2004, prema Rauter i Topič, 2011) navodi kako svaka osoba koja sudjeluje u ekstremnom sportu konstantno izlazi iz zone komfora i dovodi se u rizične situacije kako bi postigla adrenalin i željene rezultate.

Slijedeći sportske trendove, sve se više mladih ljudi uključuje u aktivnosti koje se nazivaju ekstremnim ili avanturističkim. Organizacije i grupe koje pružaju sportske i turističke usluge uvelike profitiraju sve većim sudjelovanjem mladih i ljudi koji ne pripadaju toj kategoriji zbog čega se ekstremni sportovi još više šire (Rauter i Topič, 2011). Tijekom prvih desetak godina 21. stoljeća ekstremni je sport ušao u kategoriju trajnog sporta (sastavni dio međunarodne sportske zajednice i saveza) i postao ravnopravan svim ostalim sportovima u svijetu sporta. Postupno se nastavio razvijati i rasti kroz nove oblike i discipline od kojih su kroz vrijeme neke postale popularne dok su neke ipak manje prakticirane (Hagen, 2013).

Društvo nameće konsenzus smanjenja rizika i poticanja očuvanja života svakog pojedinca, ali s druge strane i dalje velik broj pojedinaca prakticira aktivnosti koje su visoko rizične i mogu voditi k ozljedama i pogibelji. Navedene su aktivnosti sportovi poput letenja zmajem, padobranstva, ronjenja, penjanja po stijenama (Lyng, 1990), spusta brdskim biciklom, planinarenja i BASE jumpinga (Rauter i Topič, 2011). Interes prema navedenim sportovima porastao je u posljednjih nekoliko desetljeća te i dalje raste (Lyng, 1990). Pripadnici takvih sportova ne brinu o pravilima

koje je nametnulo društvo već polaze od vlastite želje koja uključuje različite vrijednosti istovremeno proizvodeći sreću, zadovoljstvo, samoispunjenje, vlastitu potvrdu i odobravanje (Rauter i Topič, 2011). Također, Kavčič piše (2008 prema Rauter i Topič, 2011) naglasak je na zabavi i osjećaju opuštenosti koji se javlja za vrijeme prakticiranja ovih aktivnosti. Hagen (2013) navodi da su iskustva koja se javljaju tijekom bavljenja ekstremnim sportom subjektivna, no pripadnici supkultura, koji se bave određenim ekstremnim sportom, doživljavaju iskustva i osjećaje koji se ponavljaju i postaju tipični za određene aktivnosti kao što su opuštenost i sreća. Prije bavljenja ekstremnim sportom i uključivanja u samu aktivnost, pojedinci mogu osjećati anksioznost i tjeskobu tjednima ili danima, no tijekom same aktivnosti proizlaze osjećaji koji izazivaju opuštenost i smirenost (Wheaton, 2004 prema Hagen, 2013).

Practiciranje aktivnosti poput ekstremnih sportova sudionicima pruža svojevrsan bijeg od realnosti, rutine i uobičajenog života. Njihova potpuna posvećenost u trenucima bavljenja ekstremnom aktivnosti rezultira oslobađajućim iskustvima koja ispunjavaju njihov kompletan život (Lyng, 2005 prema Hagen, 2013). Jedan od razloga uključivanja u ekstremi sport je i ispunjavanje osobno zadanih izazova i ciljeva (Quester i sur 2006 prema Hagen, 2013), nakon čega slijedi osjećaj ispunjenja izazova, odnosno osjećaj postignuća koji se očituje i prelijeva u druga područja života sudionika, privatan i poslovan život (Hagen, 2013). Također, Kay i Laberge's (2002 prema Hagen, 2013) navode da se na taj način povećava osjećaj kontrole i moći upravljanja koje finalno dovodi do samoaktualizacije. Početni motivi sudionika ekstremnog sporta se mijenjaju te nadograđuju kako pojedinci prolaze kroz stadije eksperimenta i uzbuđenja, usavršavanja, identiteta i zajednice (Schneider i sur, 2007 prema Hagen, 2013).

S druge strane, početnici i novi članovi supkulture doživljavaju negativne osjećaje kao strah i neuspjeh, ali isto tako nakon početne faze izgube osjećaj straha od isključenosti i zadobivaju osjećaj pripadnosti koji dolazi s prethodno navedenim pozitivnim osjećajima (Lyng, 2005). Također, Laviolette (2011 prema Hagen, 2013) navodi kako u određenim supkulturama novi članovi moraju proći kroz ulazne rituale koji izazivaju mučninu i neugodne osjećaje kako bi postali prihvaćeni od strane supkulture.

2.2. *Edgework activities* (Aktivnosti na rubu)

Edgework, aktivnosti na rubu (ozljede, preživljavanja) ili granična linija aktivnosti je koncept koji uključuje aktivnosti u kojima je pojedinac suočen s fizičkom ili psihičkom prijetnjom ili fizičkom ugrozom, što može rezultirati smrću ili težim ozljedama. Mogućnost smrti ili ozljeda je prisutna na svim razinama prakticiranja - od početne do profesionalne. Aktivnosti na rubu su smještene između života i smrti gdje pojedinci moraju doći do samih granica ljudskih performansi uz značajnu pomoć moderne tehnologije. Također, dolazi do prelazanja međuljudskih granica kroz solidarnost koja se javlja tijekom bavljenja rubnim aktivnostima. Postoje različite aktivnosti koje pripadaju u kategoriju rubnih aktivnosti te unatoč različitosti, pojedinci prihvaćaju jedni druge kao sebi ravnopravne jer su pripadnici neke od rubnih aktivnosti. Isto tako, vještina koja je potrebna za bavljenje rubnim aktivnostima smatra se esencijalnom kognitivnom po prirodi ili oblikom psihičke izdržljivosti (Lyng, 1990).

Prema konceptu Ervina Goffmana, rizično je ponašanje akcija definirana kao “ponašanje koje je posljedično za pojedinca, koje ima problematične ishode i koje se poduzima samo za sebe” (1967, 185). Zanimanja i aktivnosti visokog rizika u slobodno vrijeme, poput borilačkih sportova i korištenja droge, aktivnosti su koje pripadaju u kategoriju akcije i rubnog rada. Razlika je u širem opsegu Goffmanovog koncepta koji uključuje sve aktivnosti kojima je cilj potraga za uzbuđenjem (Lyng, 1990). Za razumijevanje zašto ljudi teže rubnim aktivnostima, Lyng (1990) prikazuje i koncept koji predstavlja sintezu teorijskih pristupa Karla Marxa i Georgea Herberta Meada. Njihov koncept prikazuje kontrast između spontanosti i ograničenja modernog društva, odnosno, pokušavaju povezati društvene i psihološke dimenzije visokorizičnog ponašanja jer spoj mikro i makro razine predstavlja pokušaj kritičke analize dobrovoljnog preuzimanja rizika (Lyng, 1990).

Rubne su aktivnosti zastupljenije kod mladih, i to u većoj mjeri kod muškaraca nego kod žena. One predstavljaju slobodan izbor, posebice onih koji svoje slobodno vrijeme ispunjavaju kako žele i uključuju specifične vještine čiji je primarni cilj njihov razvoj i konstantno prakticiranje. Također, rubne aktivnosti predstavljaju devijantnost i otpor suvremenom modernom društvu i životu jer se pojedinac udaljuje od ustaljenih društvenih obrazaca koji su tipični za dominantu kulturu (Lyng, 1990). U sljedećem poglavlju bit će više riječ o riziku kao nužnoj komponenti aktivnosti na rubu,

odnosno kada biciklisti prihvaćaju rizik. Što za njih predstavlja rizik u sportu kojim se bave i kako je povezan sa supkulturom kojoj pripadaju.

2.3. Rizik

Sudionici pustolovnih se sportova neprestano suočavaju s rizicima te zato, kako bi ih savladali, moraju predvidjeti nadolazeće rizike i ono nepoznato. Biciklističke su staze često opasne i brze, a one koje su okružene drvećem navode na sporiji tempo iako se percipiraju kao znatno brže (Hagen i Boyes, 2016). Ukoliko dođe do ozljede samog biciklista ili oštećenja, biciklist postaje svjestan prelaska svojih granica i stječe posebno poštovanje i čast. Prema Frühauf i sur. (2020), u brdskom biciklističkom se spustu često događaju nesreće i ozljede. U studiji jedne ljetne sezone (travanj – rujan) dogodile su se 494 ozljede u 249 ispitanih vozača. Vozači teških staza na mjerenjima preuzimanja rizika pokazivali su veću sklonost riziku i svoj su sport smatrali opasnijim od vozača lakih staza.

“Mnogi sugovornici vjeruju da postoji nejasna granica između uzbuđenja i rizika, a tvrdi se da u traženju uzbuđenja na stazi mora postojati inherentan stupanj rizika. Kako biciklisti postaju iskusniji, mnogi sudionici pomiču granice“ (Creyer, Ross i Evers, 2003,a 251). Tijekom preuzimanja rizika, ljudi postaju tjeskobni, ali ga istovremeno kontroliraju i samim time smanjuju. (Levinson, 1990 prema Taylor, 2010). Oni koji najviše riskiraju i izlaze iz zone komfora dobivaju najviše priznanja u svojoj supkultur. Najveće će priznanje u spuštanju brdskim biciklom dobiti oni koji se najbrže spuste niz stazu i koji izvedu najveće i uspješnije skokove. Spust uključuje česte ozljede i sama sigurnost nije garantirana, ali biciklisti doživljavaju osjećaj zadovoljstva i ispunjenja, posebice oni koji posjeduju određenu vještinu i voze na rubu rizika (Hagen, 2013).

Kako biciklisti razvijaju vlastito iskustvo, tako prihvaćaju i veće rizike. U početku su nesmotreni i nesvjesni opasnosti i rizika, no kroz vrijeme poduzimaju veće mjere opreza, a samim time i veće proračunate rizike. Duljim sudjelovanjem u supkultur, korištenjem zaštitne opreme i vještinama poput poznavanja terena i adekvatne brzine, mogu si dopustiti rizik jer se on samim time smanjuje (Hagen, 2013). Procjena rizika, predviđanje posljedica i korištenje adekvatne zaštitne opreme postaju ključni faktori za bavljenje brdskim biciklizmom (Frühauf i sur, 2020).

3. Brdski biciklizam kao primjer ekstremnog sporta

3.1. Povijest

Prema Koskyu, (2007) legenda o nastanku brdskog biciklizma povezuje Kaliforniju i trojicu biciklista (Garya Fishera, Toma Ritcheya i Joea Breezea) koji su prilagodili svoje bicikle koji su nalikovali onima proizvedenim u 1930-ima s gumama širokog promjera i širokim ručkama za planinski teren te se popeli na planinu Tamalpais i kroz požarne se puteve vozili spuštajući do podnožja. Stotinu je entuzijasta je nastavilo odlaziti biciklima na planinu i suprotstavljati se normama i pravilima tradicionalnog biciklizma. U početcima su se prevozili do vrha kako bi se biciklom samo spustili dolje, no kasnije su i u brdo vozili bicikl kako bi im spust bio što zasluženi. Popularnost i interes za spuštanje biciklom je rezultiralo izradom i sve većom potražnjom za specifičnim biciklima koji će odgovarati planinskim uvjetima, a time je dolazilo do porasta obrta i trgovina za kupnju dijelova za brdske bicikle (Mills i Mills, 2002). Brdski biciklizam kao i ostali slični ekstremni sportovi nastao je kao *niche* aktivnost, odnosno aktivnost u kojoj pojedinac ima osjećaj da je stvorena baš za njega. Interes, pozicija, stanje ili prilika koja je prikladna i pogodna za malu grupu ljudi. Aktivnost koja utječe i interesira pojedinca ili manju grupu oko koje se oni okupljaju i kojoj teže zbog osjećaja pripadanja specifično određenoj aktivnosti u kojoj su pronašli svoje ispunjenje i smisao. Od 1970-ih kada je nastao, pa sve o danas, razvile su se različite discipline kao što su *cross-country*, *dirt jumping*, *freeride*, *all-mountain/enduro* i *downhill mountain biking* (Frühauf i sur, 2020). O ovim i još dodatnim disciplinama će biti riječ nešto kasnije, posebice o karakteristikama koje ih razlikuju. Bitno je razmotriti opise disciplina *all-mountain/enduro* i *downhill mountain biking* koje će biti glavna tema istraživanja u ovom radu.

3.2. Karakteristike

Brdski biciklizam je vrsta životnog stila, sport koji je relativno nov, a ujedno vrlo popularan. Sastoji se od različitih vrsta i stilova koji mogu uključivati laganu vožnju po brdima do vožnje po strminama, stijenama i izvođenja opasnih skokova. Konstantno uključuje nove članove koji njeguju i dijele grupni identitet te ga čuvaju prenošenjem vještina i znanja novim vozačima

(McCormack, 2017). Razlika između brdskog biciklizma i ostalih sportova jest što biciklisti sami moraju stvarati svoje staze, a to iziskuje organizaciju, fizički rad i pregovore oko pristupa zemljištu (McCormack, 2017). Kao jedan od dominantnijih sportova u kategoriji ekstremnih sportova (Koepke, 2005), mnogim sudionicima pruža uživanje i različite dodatne rekreativne aktivnosti kao što je to prethodno navedeno: izgradnja staza, emancipiranje novih članova i organizaciju oko novih staza i zemljišta (Taylor, 2010). Brdski biciklizam je sport koji se prakticira kroz cijelu godinu, odnosno kroz proljeće, ljeto, jesen i zimu, iako dio biciklista ne vozi tijekom zime ili kišne sezone kada su staze mokre zbog vlastite sigurnosti i manjeg užitka (Chiu i Kriwoken, 2003 prema Taylor, 2010). Priroda u kojoj biciklisti provode vrijeme i okoliš u kojem voze im također stvara užitak i privlačnost sporta (Edensor, 2000 prema Taylor, 2010). Sve većim privlačenjem rekreativaca u brdski biciklizam, raste i proizvodnja biciklističkih dijelova što je rezultirao novom granom industrije. Također, cestovni biciklizam, koji se razlikuje od brdskog, sve više gubi na popularnosti, a to se može iščitati iz podatka da se brdski bicikli prodaju pet puta više od cestovnih (Mills i Mills, 2002, 8). Inače, brdski su bicikli izumljeni tek 1970-ih u sjevernoj Kaliforniji, a masovna je proizvodnja započela skoro desetljeće kasnije (Rosen, 1993 prema Hagen, 2013).

3.3. Podjela

Unutar brdskog biciklizma, koji se naziva najpopularnijom disciplinom biciklizma, granaju se različite manje discipline koje se razlikuju po svojim karakteristikama i kulturnim aspektima (Hurst i Atkins, 2006; Hurst i sur, 2013). To su već spomenute discipline *downhill*, *cross country*, *four cross*, *free-ride*, *single-speed*, *short track cross country*, *enduro*, *super-D* i *ultra-marathon*. Biciklisti većinom sudjeluju u različitim varijantama, odnosno nisu strogo vezani za jednu formu tijekom vožnje (Hagen i Boyes, 2016). Svaka disciplina ima svoje karakteristike kojima privlači drugačiji tip pojedinaca unutar svoje supkulture (Hagen, 2013). *Enduro* obuhvaća put biciklima do vrha brda ili planine i spust dolje zbog čega se također naziva i *all - mountain*. Kada biciklisti idu prema vrhu, najčešće ili voze bicikl ili hodaju uz njega. *Cross country* ili biciklistički maraton stavlja fokus na duge staze koje ne obuhvaćaju velike skokove ili izrazito nagle padine, nego se pokazuje izdržljivost i fizička spremnost kroz duge vožnje koje mogu trajati satima ili danima. Ovo je jedna od najpopularnijih vrsta brdskog biciklizma, a sama staza varira u veličini, obliku ili

trajanju. *Dirt jumping* je dio brdskog biciklizma koji obuhvaća skokove izvedene u zraku, a izvode se iz prirodno nastalih oblika – udubljenja i ispupčenja na planini ili vlastitih nadogradnji na stazama. Cilj im je postići što veću brzinu, a prije samog skoka izbalansirati tehniku “*pumping*” kako bi što bolje izveli skok, odnosno kako bi postigli što veću visinu skoka. *Slopestyle* je vrsta brdskog biciklizma koja je povezana s *dirt jumpingom* na način da se uz primarne skokove veći fokus stavlja na trikove koji se izvode za vrijeme skoka. Svaki trik nosi određeno ime, na primjer *Superman* koji u samom skoku obuhvaća držanje biciklista za kraj sjedala ili *Can Can* u kojem biciklist jednu nogu makne s pedale i zaniše ju na suprotnu stranu preko bicikla. Bicikli koji su namijenjeni ovom obliku biciklizma su teži i čvršći s prilagođenim amortizerima kako bi apsorbirali doskoke na pravilan način. *Free-ride* je stil brdskog biciklizma koji nema postavljena pravila već je najvažniji osjećaj uzbuđenja koji izaziva spuštanje niz planinu. Nisu postavljena pravila i ne postoji određena staza kojom će se spuštati. *Free-ride* biciklisti dijele stazu s *downhill* i *dirt jumpers* biciklistima, a pomoću vlastite kreativnosti savladavaju spust. Kombinacija svih triju stilova se koristi kako bi se što lakše došlo do podnožja planine (Smith, 2019). *Freeriding* je omogućen usavršavanjem bicikala i biciklističke opreme, a uključuje vožnju na stazama, skakaonicama, prirodnim preprekama kao što su stijene, balvani i mostovi (Kosky, 2007). Razlika između *freeridinga*, *cross country* tehnike i ostalih vrsta je da ne postoji natjecanje, svrha *freeridinga* je osjećaj slobode i opuštenosti. Iako je biciklistička industrija razvila natjecanja u *freeridingu*, biciklisti navode kako se ova vrsta brdskog biciklizma u prirodi ne izvodi u natjecateljskom duhu (Kosky, 2007).

4. Downhill (brdski biciklistički spust)

Povijest spusta niz planinu seže u sedamdesete, kada se grupa prijatelja iz Kalifornije počela spuštati na stazi *Repack*. Nakon toga je popularnost brdskog biciklizma porasla, a neka su skijaška područja tijekom ljeta bila pretvarana u područja za spuštanje biciklima. Danas je spust biciklom niz planinu postao sport na svjetskoj razini koji svoja natjecanja održava na svjetskom kupu (Smith, 2019). Spust brdskim biciklom (*downhill*) je jedna od disciplina brdskog biciklizma, popularni sport koji obuhvaća spuštanje nizbrdicama, planinama i brjegovima, a rasprostranjen je diljem svijeta. Sastoji se od trka biciklom velike brzine (do 70 km/h) koji uključuje skokove, padove (*drops*), kamenje i ostale tehničke prepreke u uskim zavojima na tvrdom, stjenovitom i neravnom terenu što dovodi do rizika od ozbiljnih, a ponekad i smrtonosnih ozljeda (Hagen i Boyes, 2016 prema Frühauf i sur, 2020).

Cilj spuštanja niz planinu jest što brži dolazak do samog podnožja, a kako bi se to postiglo, potrebno je proučiti stazu, naučiti put i mapirati ga u glavi jer je svaka sekunda bitna, a samo jedna greška može dovesti do gubitka vremena. Učenje staze postiže se višestrukim spuštanjem i promišljanjem o tome koji je dio najbrži unatoč naglim padinama, zavojima i grubim doskocima. Staze sa sastoje od dionica za sprint, zavoja i dijelova u kojima je potrebno savladati višestruke prirodne ili umjetne prepreke poput stijena i skokova (Chidley i sur, 2015). One se razlikuju po strmini, uskoći, radijusu zavoja i stanju staze, što zahtijeva veće vještine vozača na težim stazama (Frühauf i sur, 2020). Strme i neravne izbočine pojavljuju se niotkuda i stvaraju glavnu prepreku pri spuštanju biciklista niz brda i planine, a oni kako bi ih savladali moraju zadržati bokove visoko i cijelo tijelo u niskom položaju s ispruženim rukama. Skakanje je jedno od specifičnih iskustva, a sam skok može biti ukošen, opterećen korijenjem, kamenjem i ostalim neravninama što svako skakanje čini različitim. Samopouzdanje je važna komponenta prilikom izvođenja skoka. Ako se sve dobro izvede, biciklist dolazi u bestežinsko stanje skoka koji izaziva intenzivne emocije i tjelesne reakcije. Skok, doskok i sljedeća putanja na stazi kod biciklista izazivaju različite reakcije ukoliko se dio procesa izvede izvanredno, a ostali ne. Iskusi biciklisti proračunaju, kontroliraju i ocjenjuju prije i tijekom samog skoka, a važno je istaknuti i osjećaj kontrole koji dovodi do osnaživanja biciklista ako je skok ispravno izveden ili pak dolazi do padanja motivacije ukoliko on nije ispravno izveden. Sigurnost biciklista se tijekom skakanja osigurava na različite načine

zbog čega današnji profesionalni graditelji staza detaljno projektiraju svaki skok na ispravnu duljinu, kut i dubinu za predviđenu brzinu (Hagen i Boyes, 2016).

4.1. Tehnika

Kako bi što bolje savladali spust, vozače mora karakterizirati samopouzdanje, velika izdržljivost ruku, aerobni kapacitet te odgovarajuće vještine koje ujedno i najviše utječu na izvedbu spusta (Frühauf, Huter, Weiß, i Kopp, 2020). Svaki vozač bicikla je specifičan po stilu i načinu vožnje, a tijelo mu se prilagođava afektima kroz koje je uvježbano, ovisno iz kojeg kulturnog područja dolazi. To jest, ovisi na koji je način kroz djetinjstvo pojedinac naučio se kretati na biciklu i na kakvom je terenu odrastao (Evers, 2006).

Vrlo je bitan razmještaj težine za vrijeme vožnje. Kada je bicikl na ravnoj podlozi, osoba se nalazi u pravilnom položaju tako da šezdeset posto težine opterećuje stražnji dio, a četrdeset posto prednji dio kotača. Važno je istaknuti i pravilno kočenje koje je izrazito bitno za brdski spust, kočnice bi trebalo koristiti samo s jednim prstom dok bi ostali prsti trebali služiti za održavanje stiska i kontrolu tijekom vožnje. U većim je strminama tijelo u potpunosti potrebno prebaciti na stražnji kotač, spustiti sjedalo, a kočnice nježno upotrebljavati. Što je tijelo vozača više oslonjeno na stražnji dio bicikla, to je sigurnije jer je opasnije preletjeti preko upravljača nego pasti sa stražnje strane. Također, tijelo vozača tijekom cijele vožnje mora biti opušteno jer ukočenost uzrokuje poskakivanje bicikla po stazi i veliku opterećenost ruku i nogu. Tijelo vozača za vrijeme spusta vozača mora biti u čučnju s povijenim koljenima i laktovima, a stražnjica tek lagano oslonjena na sjedalo kako bi se postigla veća brzina, udobnost i nadzor. Na brzim se spustovima postiže velika ušteda energije i veća prosječna brzina jer vozač u potpunosti vidi stazu i može odmah isplanirati tok kretanja i najbržu putanju (Mills i Mills, 2002).

4.2. Oprema

Oprema i ispravan bicikl od iznimne se važnosti za sigurnost biciklista, ali ne treba zanemariti i samu sposobnost biciklista (Kosky, 2007). Neizostavan dio opreme čine dodatci poput obuće

prilagođene biciklu (ravnog potplata ili sa štipaljkama za pedale), odjeće, kacige koja pokriva cijelo lice, pancira ili oklopa za tijelo te steznice za vrat (Hagen i Boyes, 2016). Pri odabiru bicikla, fokus treba staviti na modele s čvrstim okvirom, koji je ključan dio, dok su ostali dijelovi zamjenjivi i mogu se nadograditi (Smith, 2019). Bicikli za spust su posebno dizajnirani za vožnju niz planinu prema dolje. Imaju nisko težište koje pospješuje brzinu, stabilnost i upravljanje na neravnim terenima, a gume na kotačima su široke, velike i prilagođene neravnom terenu (Smith, 2019). Ljudi koji se bave spuštanjem brdskim biciklom polažu veliku pažnju na opremu i sam bicikl koji ima puni ovjes (*full suspension*) i težak je između 13 i 24 kilograma. Takvi su bicikli napravljeni kako bi se što lakše prilagodili većoj sili koju izazivaju različite prepreke, skokovi i slično. Važno je istaknuti i kvalitetu kočnica koje su najčešće hidraulične disk kočnice, dok je prijenos stupnjeva na biciklu manji, ali su omjeri prijenosa viši (Hagen i Boyes, 2016).

4.3. Teren

Različite vrste terena poput blata ili skliskih terena biciklistu otežavaju vožnju, odnosno navode ga da svoje tijelo prilagodi svakom dijelu staze. Najviše se razlikuju mokar i suh teren (Hagen i Boyes, 2016). Teren se sastoji od pijeska, korijenja, trupca, vode, zavoja, velikog i malog kamenja, stijena, šljunka i žljebova. Prilikom susreta s velikim kamenjem i stijenama, situaciju je potrebno procijeniti sigurnom, a nakon toga ga zaobići ili preskočiti ukoliko prilike to dopuštaju. Sitno kamenje i šljunak su također izazovni za vozače jer izazivaju proklizavanje zbog manjka trenja. Prilikom naleta na žljeb, potrebno je stići okomito, inače su pad i šteta na biciklu neizostavni (Mills i Mills, 2002). Lakše čitanje obrisa staza i razumijevanje njihovih kutova raste s iskustvom biciklista što rezultira napredovanjem u vožnji tijekom vremena. Biciklisti kroz vrijeme razvijaju poštovanje prema određenim dijelovima staze i zemljanim uvjetima, a samim time razvijaju osjećaj teritorijalnog prava na staze zbog kojeg se više brinu za svoje lokalne staze i sprječavaju osobe koje su izvan grada na njihovo korištenje. S druge strane, konstantnim korištenjem i vožnjama nanose štetu terenu, odnosno svakim okretajem dolazi do mijenjanje terena i staze. Ipak, vozači prilikom svakog spusta stvaraju novi pozitivan ili negativan odnos sa zemljom, a doživljaji su često ugodni, izazovni ili riskantni (Hagen, 2013).

4.4. Motivacija

Weiss (2001 prema Hagen, 2013) navodi kako su ugled i priznanje čimbenici koji često motiviraju ljude da ostanu uključeni i aktivni u sportu. Postoji pet vrsta priznanja koja većina ljudi želi. Prvo, pojedinci žele biti prepoznati kao članovi skupine. Drugo, ljudi vole biti prepoznati jer obavljaju dodijeljenu ulogu. To mora biti javna uloga u kojoj drugi mogu vidjeti da su produktivni i uspješni. Treće, potrebno je da se pojedinac neprestano usavršava u svom zadatku i razvija nove vještine kako bi drugi ljudi mogli vidjeti kako napreduje. Četvrta kategorija priznanja odnosi se na potrebu osobe da bude priznata kao ona koja prisustvuje javnim funkcijama u društvu, a to se odnosi na vjerske festivale, sastanke ili gužve na tržnici. Posljednja se kategorija društvenog priznanja odnosi na nečiju želju za individualnošću jer se svaka osoba nada da će biti viđena kao jedinstvena. U skladu s ovim nalazima, supkultura brdskog biciklizma prikladan je ekstremni sport koji može zadovoljiti svih pet kategorija kako bi se pojedincu osiguralo društveno priznanje.

Motiv za vožnju bicikla može biti ekonomski ili ekološki, kao prijevozno sredstvo ili tjelesne vježbe, no fundamentalni je razlog zabava (Kosky, 2007). Ono što motivira vozače brdskog bicikla su užitak, zabava i vožnja sama po sebi (Hagen i Boyes, 2016). Iako se za cilj postavlja doći do podnožja planine, odnosno od početne do završne točke, sam smisao brdskog biciklizma jest zadovoljstvo tijekom cijelog iskustva. Također, pojedine vožnje mogu služiti za uvježbavanje određenih pokreta i poboljšanje nekih tehnika. Užitak izazivaju brzina, spuštanje (*flow*) i rizik koji zajedno stvaraju zadovoljstvo tijekom vožnje, a sam rizik je taj koji čini ključnu razliku između brdskog i gradskog biciklizma (Lloyd, 2017). Ewerta (1994 prema Taylor, 2010) u svom istraživanju pokazuje pustolovne rekreacijske aktivnosti i planinarenja na visokim nadmorskim visinama jednako autonomnim čime potvrđuje da je uzbuđenje sudionicima važnije od rizika. Emocije poput straha, radosti i veselja proizlaze iz interakcije među sportašima te se na taj način javlja veća motivacija i usklađivanje načina bavljenja sportom (Dant i Wheaton, 2007).

5. Supkultura *downhill*-a (Brdskog biciklističkog spusta)

Hagen (2013) definira supkulturu kao kulturu u kojoj aktivno sudjeluje grupa ljudi unutar neke šire kulture. Može biti organizirana oko zajedničke aktivnosti, zanimanja, dobi, spola, statusa, rase, vjere ili etničke pripadnosti. Navedeni čimbenici sudjeluju u ujedinjavanju grupe i svaki član preuzima attribute koji odgovaraju društvenim uvjetima u supkulturi. Supkultura ima različite obrasce ponašanja, norme, uvjerenja i vrijednosti od dominantne kulture zbog čega se pripadnici takve identificiraju kao podgrupa. Podgrupa označava grupu ljudi unutar kulture koje je ujedinjena i kolektivno različita u usporedbi s dominantnom kulturom. Pojam supkultura se može proučavati kao dvostruki pojam. Jedna dimenzija predstavlja određenu društvenu grupu gdje je supkultura određene škvadre. Druga dimenzija je ta da supkultura označava sustav vrijednosti i aktera, pojedinca koji djeluje i živi po tim vrijednostima i normama. Primarna grupna djelatnost je stvaranje vlastitih rituala, slenga, grupnog sustava simbola i vrijednosti (Perasović, 2001). Hodkinson (2002) navodi četiri karakteristike koje mogu služiti za identificiranje supkulture, a to su: 1) dosljedna posebnost, sa zajedničkim vrijednostima koje ostaju dosljedne tijekom vremena 2) zajednički osjećaj identiteta 3) predanost, sudjelovanje u supkulturi koje zauzima značajan dio života osobe te 4) samostalnost, u aktivnostima koje poduzimaju sudionici.

Birminghamska škola označava najproduktivniju grupu autora u području supkultura mladih. Srž svojih tumačenja supkulture su preuzeli u većem opsegu od američke teorije delinkventne supkulture gdje je supkultura zapravo grupna solucija na problem, a problem je lociran u klasnoj strukturi društva (Perasović, 2001). Unutar Birminghamske škole, Torkelson (2010, prema Hagen, 2013) navodi kako se početna paradigma za supkulturu pojavila kao odgovor na dominantna psihološka objašnjenja devijantnosti u dvadesetom stoljeću. Zbog toga su supkulture bile viđene kao nepromjenjive i statične, a članove se klasificiralo kao pripadnike niže klase koji su imali malo ili nimalo utjecaja na svoju supkulturnu pripadnost. Hebdige (1979) posebno predstavlja dva korisna pojma u opisu supkultura, a to su konjunktura i specifičnost. Hebdige (1999, prema Hagen, 2013) obrazlaže da su ti pojmovi oni koji predstavljaju supkulturu za određene povijesne i kulturne konjunktore, odnosno da je svaka supkultura predstavnik jednog specifičnog vremena i lokacije u kojoj je stvarana. Supkulture su se stvarale jer dominantna ideologija nije bila pravedna prema

svakoj klasi, etnicitetu i rodu zbog čega je dolazilo do isključenja pojedinaca iz dominantne kulture i uključivanja u supkulture.

Za razumijevanje supkulture bitan je koncept moralne panike koji je nastao kao societalna reakcija koja se temelji na dijelovima teorije o ponašanju ljudi u katastrofama. Pokazuje kako dominantna kultura reagira i reintegrira svoje vrijednosti optužujući nastale supkulture i time se pokazuje predvidljiva karakteristika između odnosa dominantne kulture i supkultura mladih (Perasović, 2001). Još jedan bitan koncept je Gramscijev koncept, društveni konstrukt koji priznaje moć koju posjeduje dominantna klasa, odnosno prepoznaje napredak kapitalizma, dominantnih ideologija, kultura ili klasa i sa svojim prevladavajućim vrijednostima ističe moć nad podređenim grupama ili klasama (Coates i sur, 2010). Williams (2011) navodi da kulturni procesi o kojima je pisao Gramsci objašnjavaju kako su dominantna kultura i klasa zadržale svoju poziciju moći jer radnička klasa prirodno i podrazumijevajuće prihvata raspodjelu moći. Kod ekstremnih se sportova i aktivnosti razlikuje niz specifičnih vrsta i značenja manifestacije moći (Hagen, 2013).

5.1. Postmoderna supkulturna teorija

Za objašnjenje ekstremnih sportova ističe se postmoderna teorija koja će biti objašnjenja u daljnjem tekstu. Kao teorija koja se može najviše povezati sa sportovima koji su nastali modreno doba i koji se nazivaju alternativnim sportovima, suprotnim tradicionalnim sportovima. Na razvitak postmoderne supkulturne teorije direktno su utjecale Američka i Birminghamska škola i njihove supkulturne teorije. Za razliku od tradicionalnih objašnjenja, postmoderni teoretičari ističu kako se unutar supkulture smanjio naglasak na klasi, a povećalo uvažavanje roda, rase i seksualnosti (Williams, 2011). Muggleton (2000, prema Tandarić, 2021) navodi da supkultura i supkulturni stil postaju izbor pojedinca i oni sami imaju slobodu i mogućnost biranja kojoj će se supkulturi pridružiti.

Torkelson (2010) navodi da postmoderne supkulturne teorije uključuju više novih društvenih konstrukta koji se pojavljuju uz veliku i brzu promjenu u kulturi mladih za razliku od teorija koje su se temeljile na fiksnim, stabilnim i lokaliziranim stavkama. Redhead (1997 prema Tandarić,

2021) navodi da dolazi do pomaka s koncepta društvenog ograničenja i postavlja fokus na djelovanje pojedinca koji je u potrazi za značenjima i smislu u supkulturnoj praksi.

Unutar diskursa postmoderne supkulturne teorije javljaju se pojmovi kao što su kontrakultura, teorija životnog stila, teorija scene, idiokultura, neopleme, društveni svijet i kultura mladih. Kontrakultura je pojam koji opisuje grupu ljudi čije su ideje, mišljenja, stavovi, vrijednosti i norme u suprotnosti s dominantnom kulturom. Predstavlja široku zajedničku scenu koja djeluje kao jedno (Perasović, 2001). Time u pitanje dovode vrijednosti i norme dominantne kulture, pri čemu se kontrakultura često povezuje sa supkulturama, što nije istoznačnica. Supkultura brdskog biciklizma u spustu ne pojavljuje se kao fenomen čiji se članovi suprotstavljaju glavnim društvenim tokovima dominantne kulture (Hagen, 2013).

Wheaton (2003, prema Hagen 2013) sve veću dostupnost ekstremnih sportskih aktivnosti povezuje s populariziranjem globalnih trendova poput stila, žargona, estetike i medija koji sve više rastu. Lyng (2005, Hagen, 2013) navodi da je poveznica između postmodernih supkulturnih teorija i ekstremnog sporta rast individualističkih stilova života ljudi.

5.2. Supkulturna iskustva

Prilikom istraživanja supkulture biciklističkog spusta na Novom Zelandu, Hagen (2013) iznosi kako se pripadnici supkulture razlikuju od šireg društva i zbog pripadnosti supkulturi osjećaju privrženost kolektivu iako svatko sebe smatra unikatnim *insajderom*. Pripadnici su povezani vjerom da svaki od njih aktivno doprinosi i predstavlja svoju supkulturu. Svaki pripadnik pridaje veliku ulogu supkulturi brdskog biciklizma u spustu u svojem životu i na taj si način organizira privatni i poslovni život. Brdski biciklizam takvim pojedincima predstavlja glavni orijentir u životu navodeći ih na uspostavljanje međuljudskih odnosa, odlazak na odmor, prihvaćanje zaposlenje i kupnju nekretnine. Supkultura je njihov drugi dom, obitelj unutar koje stvaraju većinu svojih odnosa bili oni prijateljski ili intimni, te treninge, zabave i putovanja. Iako sama kultura znatno utječe na performans biciklista, on samostalno pronalazi vlastitu inspiraciju u osobnoj kreativnosti i težnji samoaktualizaciji. Također, svaki pojedinac na neki način teži vlastitoj kulturi zbog svoje samosvijesti o sadašnjem trenutku (Wheaton, 2010).

5.3. Identitet

Beck (1986, prema Tomić-Koludrović i Knežević, 2004) navodi da su se tradicijska društva oslanjala na tradiciju koja je pružala jasno definirane uloge i bila je temelj društvenog uređenja, dok modernizacija širi proces individualizacije i pluralizacije identiteta. Također, Giddens (1991, prema Tomić-Koludrović i Knežević, 2004) navodi da je identitet odraz promjena u društvu koje su nastale zbog globalizacije. Na to se nadovezuje Martuccelli (2002, prema Kalanj, 2005) koji iznosi koncept komunitarističkog poimanja identiteta koji počiva na priznanju i dokazivanju zajednice koja određuje ili prožima oblikovanje ljudske individualnosti i identifikacije čovjeka.

Unutar skupine biciklista koji se bave brdskim biciklizmom, pojavljuje se zajednica koja se temelji na podršci i zabavi zbog čega pojedinci dobivaju osjećaj pripadnosti. Stvara se identitet koji se utjelovljuje u jedinstvenim karakteristikama aktivnosti sudionika, a samim time dolazi do definiranja onih koji pripadaju i onih koji ne pripadaju nekoj skupini (King i Church, 2015). Kroz različite sociološke procese, pojedinac postaje dijelom supkulture što može biti svojevolutna odluka, no može biti nenamjeren proces koji je rezultat protoka vremena ili rođenja kojim se smješta u supkulturu. Unutar supkulture se stvara, razvija i reproducira identitet kojim pojedinci slijede trendove ili obrasce unutar grupe ili supkulture iako svaki pojedinac kroz vlastitu ulogu postaje ili sudionik ili gledatelj. Na sam se identitet nadovezuje i individualnost kao polazni čimbenik motivacije i odluke za bavljenje sportom (Hagen, 2013).

Donnelly and Young (1988 prema Hagen, 2013) navode kako pojedinci imaju potrebu za identitetom i statusom te zato svjesno usvajaju manire, stavove, stil odijevanja, govor i ponašanje kako bi bili prihvaćeni kao punopravni članovi supkulture. Njihov su oslonac materijalni objekti putem kojih jačaju društvenu strukturu, vrijednosti i ciljeve koji su zajednički svakom pojedincu i supkulturi u cjelini. Literatura pokazuje da je za izgradnju grupnog identiteta u sportu, uključujući specifični životni stil, potrebna ustrajnost kroz vrijeme, određeni resursi i energija na temelju čega se stvaraju granice koje dijele one koji nisu članovi i one koji jesu te se samim time se ostvaruje zajednički osjećaj grupe i pripadnosti (Donnelly, 2006; Dupont, 2014; Wheaton i Beal, 2003, Wheaton, 2015).

Prema McCormack, (2017) zajednički se etos koji dijele brdski biciklisti sastoji od samopouzdanja, poštovanja prirode i prihvaćanja rizika, a biciklistički se identitet tvori kroz učvršćivanje veza s novim članovima kojima oni stari kroz obuku i ohrabrivanje pomažu u savladavanju tehnike. Inkluzivnost se smatra dominantnim etosom brdskog biciklizma, jednako je važna i za opstanak sporta, staza i industrije.

5.3.1. Životni stil i vrijednosti

Pojam supkulturnog kapitala dolazi od upotrebe Bourdieuove riječi *kulturni kapital* koji pripadnici određene klase stječu kroz iskustvo, a sastoji se od elemenata poput ukusa, dispozicije i stila. U sportu se, kao životnom stilu (*lifestyleu*), supkulturni kapital sastoji od zajedničkog osjećaja za stil, ukus, fizičko ovladavanje ključnim vještinama te poznavanja trenutnih tehnologija i brendova. Temelj zajedničkog osjećaja pripadnosti supkulture sportskog životnog stila (*lifestylea*) su kulturni kapital, autentičnost i predanost (McCormack, 2017). Kada se piše o lifestyle sportovima u kulturnom i sociološkom kontekstu koristi se pojam „mainstream sportovi“ kako bi se opisali oni sportovi koji su različiti od lifestyle sportova. Mainstream sportovi oduvijek su organizirani i standardizirani, dok su lifestyle sportovi tek u procesu izgradnje te su većinski još uvijek regulirani od strane samih sportaša (Ukić Zeman, 2023). Brdski biciklizam, kao sport koji spada u kategoriju životnog stila, razvija osjećaj pripadnosti kroz razdvajanje od *mainstream* kulture i društva koje ga okružuje uz vjerovanje da njihova supkultura njeguje drugačiji i bolji način života od dominantne kulture (Wheaton, 2015).

Tolhurst i Stewart (2004 prema Hagen, 2013) su svojim istraživanjem došli do pet dominantnih tema koje su bile važne za kvalitetu života sudionika. Područje njihova istraživanja bilo je različito od ekstremnog sporta, no stil života se uvelike poklapa s brdskim biciklizmom. Prvo je odupiranje radu, to jest radoholičarskoj sklonosti, drugo je obiteljski balans, treće osiguranje slobodnog vremena, zatim otpor prema stilu života roditelja i posljednje navode osiguranje mogućnost mijenjanja karijere. Prema Wheaton, (2004) sportovi koji se kategoriziraju kao životni stil imaju zajedničke karakteristike: relativno su nove aktivnosti, uključuju sudjelovanje građana i potrošnju novih objekata i tehnologija, zahtijevaju novac i vrijeme, naglašavaju estetske i umjetničke

elemente sporta, izvode ih pojedinci, a ne timovi, pretežito bijelci i srednja klasa, nisu agresivni, ali su riskantni i najčešće se odvijaju u vanjskim prostorima.

Coates i sur. (2010 prema Hagen, 2013) navode da je dominantno društvo prihvatilo supkulture životnog stila, a neki od razloga su profesionalna natjecanja i upravna tijela kroz koja su sportovi zadobili formalnost i stekli karakteristike prihvaćenog kapitalističkog sporta.

Životni stil supkulture brdskog spusta privlači *outsajdere*, mnogi žele “kupiti” stil života u kojem je sam stil važniji od sporta, no kroz vrijeme dolazi do sve veće privrženosti sportu, a smanjuje se želja za pokazivanjem autentičnosti. Novi članovi i početnici promatranjem dolaze do zaključka kako su oni koji su najuspješniji u spustu ujedno i oni koji posjeduju najviše moći u supkulturi. Samim odabirom životnog stila brdskog biciklizma, biciklisti postaju dio sustava koji jača postojanje supkulture, a društvenim se procesima javlja sustav unutar supkulture kroz koji se javljaju različite razine prestiža i društvene kontrole (Hagen, 2013).

Jedna od karakteristika životnog stila brdskog biciklizma jest pojava snažnih emocija koje pojedinac ne može doživjeti u svakodnevnoj okolini ili ih odbija pokazati zbog okupiranosti svakodnevnom rutinom. Biciklisti tijekom vožnje namjerno ulaze u stanje stresa i straha što im pomaže da se bolje povežu s onima koji doživljavaju iste emocije. Supkultura im omogućuje međusobno povezivanje i stvaranje društvenih veza među sličnim pojedincima, a povezuju ih ozljede, sudari, postignuća i slava čime članovi pomiču svoje granice i imaju priliku za samoistraživanje (Hagen, 2013). Iako je njihov životni stil alternativan i buntovan u odnosu na dominantno društvo, njihova ih individualnost odjeljuje od dominantnog društva i olakšava stvaranje zajednice i prijateljstva nastalih međusobnom interakcijom (Rauter i Topič, 2011). Brdski biciklistički spust privlači istomišljenike zbog čega nema ograničenja temeljenih na klasi kao što je slučaj u tradicionalnim supkulturnim teorijama, a zbog međusobne karakterne sličnosti, kao što su energičnost i ostvarenje izazova na osobnoj razini, pripadnici supkulture zajedno uživaju u spustu.

Putovanja su još jedna karakteristika koja obilježava pripadnike koji traže mjesto za spust biciklom niz planinu. Pripadnici supkulture brdskog biciklističkog spusta zbog različitih utrka vikendima putuju na druge lokacije kako bi obavili spust i vratili se kući. Također, svoje godišnje odmore kroz putovanja planiraju na novim lokacijama i terenima kako bi se mogli spuštati i utrkiivati.

Ukoliko žele obaviti što više spustova u godini, biciklisti se moraju prilagoditi vremenskim uvjetima pa tako često putuju u inozemstvo kako bi izbjegli kišu ili snijeg (Hagen, 2013).

Kao što je već navedeno, supkultura brdskog biciklističkog spusta pojedincima omogućava privremeno odsustvo iz društva koje ima ograničavajuću prirodu i monotonu svakodnevicu. Bijegom iz civiliziranog i konzervativnog društva, biciklisti imaju priliku za oslobođenjem i njegovanjem samoizražaja, slobode tijekom vožnje, brzine i sposobnosti.

5.3.2. Stil odijevanja i estetika

Oprema predstavlja identifikaciju pojedinca sa svojom supkulturom ili sportom (Taylor, 2009). Bicikl je osnovni predmet koji osobu podsjeća na to tko je zapravo ona, koji su njezini stavovi i uvjerenja pritom ocrtavajući vlastiti identitet (Dodson, 1996). Corrigan (2003) navodi kako je odjeća pojedinca ta koja predstavlja sport kojim se on bavi, dok je teška i zaprljana odjeća upravo najizraženiji simbol koji pokazuje posljedice bavljenja biciklizmom. Prema Williams, (2011) odjeća je simbol pripadnika supkulture jer stvara međusobnu povezanost i osjećaj zajedništva među članovima, a istovremeno razlikuje one koji nisu dio određene supkulture. Lyng (2005) iz svojeg istraživanja iznosi činjenicu kako odjeća ima veću praktičnu nego estetsku vrijednost u brdsko biciklističkom sportu. Upravo to pripadnicima supkulture brdskog biciklističkog spusta kretanje u prirodi čini ugodnijim, iako i dalje namjerno nose šarenu odjeću kako bi privlačili pozornost i izazivali čuđenje. Donnelly (2006) to potvrđuje u svojem istraživanju u kojem navodi da biciklisti spusta nose sličnu odjeću koja ih razlikuje od *mainstream* sportaša čime stvaraju međusobnu koheziju i jačaju supkulturni identitet.

Oprema koju biciklisti nose i koja se koristi tijekom biciklističkog spusta trebala bi odgovarati razini vještine i sposobnosti koju oni posjeduju. Oni biciklisti koji nose skuplju opremu, a imaju lošije rezultate u vožnji sa sobom vuku negativnu reputaciju i pogrdne nadimke, dok se oni koji imaju opremu niže razine, a voze s visokom sposobnošću i kompetencijama smatraju hrabrim i veže ih pozitivna reputacija. Važno je istaknuti kako se biciklisti međusobno ne osuđuju zbog nemogućnosti posjedovanja visokokvalitetne opreme i odjeće, već se poštuju i mišljenje o drugima stvaraju na osnovu brzine i vještina potrebnim za vožnju. Osim specifične opreme i odjeće,

biciklisti koji se spuštaju niz planine prepoznatljivi su i po svojem žargonu koji predstavlja osobine pojedinaca, terena i biciklističku osobnost. Novi se članovi supkulture kroz intenzivan proces upuštaju u učenje pojmova koje biciklisti svakodnevno koriste, a njihov jezik napreduje s vremenom provedenim unutar supkulture. Mladi članovi moraju biti okruženi starijim, autentičnim članovima kako bi postigli tečnost govora koji u isto vrijeme pridonosi razlikovanju supkulture od *mainstream* društva (Hagen, 2013).

5.4. Grupna vožnja i gradnja staza

Sintagmu *društveni svijet* skovao je Herbert Blumer 1937. godine u *Socijalnoj psihologiji*, a definira se kao stvarni grupni život ljudskih bića i navodi kako će vrlo mali broj znanstvenika i istraživača imati veliku količinu izravnog znanja o društvenim svjetovima koje odluče proučavati. Ipak, on naglašava problem u kojem će svaka koncepcija koju istraživač formira o tom svijetu prije no što ga prouči biti ograničena, a stereotipne će slike automatski ući u model koji će se kasnije koristiti kao temelj te studije. Društveni je svijet fluidna, neučvršćena mreža pojedinaca povezana društvenim odnosima, zajedničkim razumijevanjem i interesima (Farnsworth, 1980 prema Kosky, 2007:4). On uključuje sportaše, igrače pokera, radnike u restoranu ili druge labavo povezane skupine pojedinaca koji dijele zajedničke interese i razumijevanje, a predstavljaju osnovu za društvenu interakciju. Primjer navedenog društvenog svijeta je grupa iz Missoula koja se bavi brdskim biciklizmom *Freeriding* tipa na naprednoj razini (Kosky, 2007). Herbert Blumer navodi kako sociolozi svijet ne bi trebali promatrati kroz stereotipe i unaprijed utvrđene slike, već kao aktere koji konstantno prilagođavaju svoje ponašanje postupcima društva i drugih pojedinaca. Smatrao je da se čovjek može prilagoditi tim radnjama samo zato što ih je u stanju interpretirati, tj. simbolički označiti pri čemu radnje i one koji ih čine tretira kao simboličke objekte. Stoga svaki teoretičar interakcionizma ljude vidi kao aktivne, kreativne sudionike koji konstruiraju svoj društveni svijet, a ne kao pasivne, komforne objekte socijalizacije. Ovo načelo, gledajući ljude kao aktivne sudionike u konstruiranju svojih društvenih svjetova, izravno vodi do tri premise simboličkog interakcionizma, a to su: 1) način na koji ljudi promatraju objekte ovisi o značenju koje te stvari imaju za njih (značenje), 2) ovo značenje nastaje kao rezultat procesa interakcije s drugima (jezik), 3) značenje predmeta može se mijenjati tijekom vremena (misao) (Kosky, 2007).

Nadalje, Berger i Luckman u svojoj knjizi *Društvena konstrukcija stvarnosti* navode kako pojedinci stvaraju svoj društveni svijet koji je dinamičan i neprestano se reproducira jer ljudi djeluju na temelju vlastitih interpretacija, znanja i okoline. Društvene interakcije su one koje održavaju i stvaraju osnovno, zdravorazumsko znanje, institucije, tipifikacije i označavanje svakodnevnog ljudskog života (Kosky, 2007).

Bordieuova teorija društvenog kapitala povezana je sa sposobnošću izrade mreže podrške, umrežavanjem pojedinca i povećanjem reciprociteta. Razvijanje mreža prijateljstva i poznanika jest uobičajen proces unutar supkultura. Zajedničkim se radom savladavaju aktivnosti koje se opisuju kao ekstremne (Willig, 2008 prema Hagen, 2013). Istovremeno se naglašava važnost dinamičnih procesa biciklista jer oni individualno ne mogu funkcionirati, a tek kroz sociološki, psihološki i fiziološki aspekt tvore izvedbu. Slični načini vožnje i ponašanja na biciklu mogu se vidjeti kod pojedinaca koji potječu iz istih ili sličnih krajeva (Evers, 2006). Kosky (2007) također navodi važnost društvene povezanosti, odnosno budući da ne postoji natjecateljska komponenta u bavljenju navedenim sportom, biciklisti ističu važnost interakcije, prijateljstva i njihovu društvenu povezanost. Međusobna podrška, motiviranje i pomoć prilikom pada ili blokade na stazi stavke su koje su biciklistima od iznimne važnosti. Na primjer, ako pojedinac ne uspije završiti stazu, ostali će mu pripadnici skupine pružiti podršku, savjete ili ohrabrenje za dalje, ili prilikom ozljede kada je potrebna pomoć i nazočnost drugih (Kosky, 2007). Vožnja s drugima osigurava osjećaj pripadnosti i pomoći u definiranju osobnog identiteta (Hultsman, 1993 prema Taylor, 2010). Iako su prema istraživanju Iso-Ahola (1980 prema Taylor, 2010) ispitanici više motivirani kada voze samostalno, oni ipak preferiraju zajedničku vožnju i smatraju biciklizam društvenom aktivnošću. S druge strane, uz sve pozitivne konotacije javljaju se i one negativne koje često povezane s međusobnim pritiskom ili utjecajem na vrstu vožnje. Javljaju se pitanja kako, kada i gdje voziti ili pritisak na aktivnosti koje pojedinac ne želi izvršiti tijekom vožnje (Taylor, 2010).

Literatura (Carrothers, Vaske, i Donnelly, 2001; Chavez, Winter, i Baas, 1993) pokazuje da brdski biciklizam zahtijeva suradnju lokalnih zajednica kako bi bilo moguće koristiti određene dijelove zemljišta i lokaliteta za izgradnju i održavanje staza. S time dolazi i do pojave volonterskih organizacija koje se brinu o suradnji lokalnih vlasti i saveza biciklista kako bi se dogovornim putem rješavali sukobi i nejasnoće oko samog zemljišta te pristup stazama ostalim biciklistima, planinarima ili drugim pojedincima koji koriste iste dijelove zemljišta i prirode. Iako mali broj

biciklista redovito sudjeluje u izgradnji, radu i održavanju staza, ovim se putem i novi članovi priključuju u zajednicu te se kroz upoznavanje i druženje stvaraju zajednička iskustva. Također, kampovi tvore most između biciklista, lokalnih trenera i organizacija. Iako na prvi pogled može djelovati kao nevidljiva zajednica, dijeljenje informacija sudionicima pomaže da pronađu put do same zajednice (McCormack, 2017). U sklopu zajednica postoje programi koji se održavaju za mlade vozače, a u biciklističkim područjima postoje male, kružne biciklističke staze za vježbanje skokova i prolaženje kroz neravnine, konstruirane tako da nije potrebno okretati pedale. Za početnike je na početku iznimno važno voziti uz iskusnijeg i starijeg biciklista koji će im pomoći da na pravilan način savladaju umjerenu stazu dok ih se kroz neke dijelove staze potiče da ju prehodaju (Smith, 2019). Događaji poput grupne vožnje ili dana kada se gradi staza su rituali kroz koji se širi društvena mreža, upoznaju se novi biciklisti i učvršćuje status članova zajednice. Također, učvršćuje se identitet iskusnih sudionika, jača se organizacija koja je potrebna kako bi se sport održao i time postavio most za uključivanje novih sudionika. Grupna vožnja predstavlja dominantan ulazni ritual koji nema povezanost s ostalim životnim stilovima ovog sporta. Važnu ulogu u početničkim vožnjama ima vođa koji poznaje stazu i ima iskustva u navigaciji kao i iskusniji biciklist koji ostaje na začelju kako bi osigurao put i provjerio da nitko nije izostavljen. Osim što pojedincima pomažu pri upoznavanju zajednice, odnosno drugih biciklista, grupne vožnje pružaju pomoć u učenju određenih vještina. (McCormack, 2017).

6. Metodologija istraživanja

Nakon teorijskog dijela rada u kojem su predstavljeni radovi i nalazi iz literature na temu ekstremnog sporta, brdskog biciklizma, brdskog biciklističkog spusta i supkulture te poveznice supkulture i brdsko biciklističkog spusta, u nastavku slijedi istraživački dio u kojem će biti predstavljeno istraživanje koje je provedeno s pripadnicima supkulture brdskog biciklističkog spusta u Zagrebu. Proučavao se fenomen sve većeg skupljanja vozača brdskog biciklizma na Sljemenu koji se biciklima spuštaju do podnožja. Cilj ovog istraživanja jest opisati, analizirati i razumjeti fenomen, odnosno, opći je cilj opisati i navesti karakteristike koje su tipične za sudionike brdskog biciklističkog spusta u Zagrebu te motivaciju za bavljenje navedenom aktivnošću.

6.1. Polustrukturirani intervju

Istraživanje je temeljeno na kvalitativnoj metodologiji radi detaljnijeg i opsežnijeg spoznavanja fenomena te zbog neistraženosti teme. Također, supkultura i brdski biciklizam su fenomeni koje pojedinac interpretira subjektivno što je karakteristika proučavanja kvalitativne metodologije. Istraživanja je odobreno od Etičkog povjerenstva Odsjeka za sociologiju Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Korištene su metode polustrukturiranog intervju a i promatranja sa sudjelovanjem kako bi se stekao što bolji uvid u proučavani fenomen. Istraživanu populaciju tvori vrlo malen broj ispitanika zbog čega fenomen i nije dovoljno istraživ an na našem području, no popularnost se s vremenom ipak povećava.

Prikupljanje podataka i provedba intervju trajala je u periodu od siječnja 2023. godine do travnja 2024. godine. Provedeno je ukupno osam intervju a od kojih je šest kraćih intervju a provedeno uživo ispred žičare podno Medvednice, jedan uživo u stanu te jedan telefonski. Svi intervju su snimani diktafonom zbog jednostavnije transkripcije i stvaranja osjećaja opuštenosti i prirodnosti razgovora za sudionike i istraživačicu tijekom intervju a što je sudionicima i najavljeno prije početka samog intervju a. Prije svakog intervju a sudionicima je predstavljen informirani pristanak i kratko objašnjenje istraživanja u kojem su dobili uvid u svrhu istraživanja. Kako bi lakše pristupila ispitanicima, istraživačica je dobrovoljce dočekala ispred žičare, a oni su unaprijed putem privatne *WhatsApp* grupe bili obaviješteni o mogućnosti davanja intervju a. Jedna je osoba

odbila dati intervju dok su ostali pristali dobrovoljno sudjelovati. Pitanja su bila unaprijed pripremljena, a sastojala su se od uvodnog dijela koji je obuhvatio demografske podatke, pitanja za upoznavanje sa sportom i finalnog propitivanja karakteristika koje obuhvaća sport. Dobiveni su rezultati ručno transkribirani i kodirani u *Microsoft Wordu*. Kodovi su poslužili u daljnjem predstavljanju rezultata istraživanja za čije su potrebe identitet i prava imena sudionika ostala anonimna, to jest svakom je sudioniku dodijeljen broj kako bi se lakše analizirali podatci, a istovremeno izbjeglo otkrivanje identiteta i održala anonimnost.

6.1.1. Uzorak

U provedbi istraživanja korišten je neprobabilistički namjerni uzorak i uzorak kotrljajuće snježne grude (*snowball*). Prvi je sudionik istraživačicu uputio na drugog putem svoje mreže poznanstva. Na taj se način došlo do većeg broja sudionika koji posjeduju korisne informacije vezane uz proučavanu temu, odnosno odabrali su se pojedinci na osnovi obilježja potrebnih za ovo istraživanje. Obilježja koja bi obuhvatila raznolikost kandidata, odabrani su sudionici različite dobi, razine iskustva, sudjeluju li na natjecanjima ili ne te se kroz promatranje pokušavalo uočiti žene kako bi se na temelju spola moglo proučiti postoji li razlika u bavljenju brdskim biciklizmom. Na nekolicinu ispitanika prigodnih za istraživanje uputio je pojedini sudionik kojeg istraživačica osobno poznaje. Sudionici ovog istraživanja različite su dobi i stupnja obrazovanja dok im je mjesto rođenja većinom u Zagrebu. Ipak, oni sudionici koji nisu rođeni u Zagrebu trenutno žive u njemu ili proveli su većinski dio života. Sudionici s niskom stručnom spremom polaznici su srednje škole i ujedno najmlađi sudionici istraživanja. Jedini sudionik kojem mjesto rođenja nije u Zagrebu jest osoba koja se bavi brdskim biciklističkim spustom u Sloveniji, a u posjetu Zagrebu našao se radi spuštanja biciklom niz Medvednicu te na taj način obuhvaća dio supkulture brdskog biciklističkog spusta u Hrvatskoj. Bitno je napomenuti da su svi intervjuirani sudionici muškog spola dok u promatranju sa sudjelovanjem su uključene sudionice ženskog spola. Zbog dominacije muškog spola bilo je lakše stupiti u kontakt radi intervjuiranja s muškarcima dok su žene bile uočene tokom promatranja i na taj se način njima pristupalo i jedan od informatora je bila žena.

Tablica 1. Prikaz demografskih podataka sudionika

Sudionici	Godina rođenja	Stručna sprema
Sudionik 1	1987	SSS
Sudionik 2	1981	VSS
Sudionik 3	2006	NSS
Sudionik 4	2006	NSS
Sudionik 5	1985	VSS
Sudionik 6	1969	SSS
Sudionik 7	1989	VŠS
Sudionik 8	1991	SSS

6.2. Promatranje sa sudjelovanjem

Uz intervju, u ovom je istraživanju korištena i metoda promatranja, odnosno opažanja biciklista u njihovom prirodnom okruženju i uvjetima za vrijeme boravka na vrhu Sljemena, u blizini Žičare Sljeme (postaja *Gračansko Dolje*) i na biciklističkim stazama na Medvednici po kojima se kreću sudionici brdskog biciklističkog spusta. Istraživačica je istraživanju na terenu pristupila uz pomoć informatora i informatorice, osoba koje su pripadnici supkulture, kako bi bila prihvaćena od ostalih članova supkulture i jasnije razumjela ponašanja, korišteni vokabular, navike i radnje članova. Informatorica je istraživačicu uvela na teren te ju uputila na mjesta koja su povoljna za promatranje. Poslije svakog posjeta terenu, rađene su bilješke koje su opisivale događaje i sudionike te njihove interakcije. Promatranje se odvijalo kroz više navrata te kroz različite razgovora s biciklistima i biciklasticama koji su se kretali na svojim popularnim lokacijama. Osim promatranja, istraživačica je 17. lipnja 2023. godine prilikom boravka na terenu ujedno i prakticirala promatranje sa sudjelovanjem u kojem se okušala u biciklističkom spustu i vožnji niz Medvednicu, od vrha Sljemena do samog podnožja i žičare (postaja *Gračansko Dolje*). Prilikom sudjelovanja, istraživačicu su članovi supkulture opremili potrebnom opremom i biciklom za spust joj objasnili na koji se način treba ponašati koristeći pravilne tehnike, ali je i upoznali sa situacijama na terenu,

moćnim padom s bicikla, susretima s planinarima i drugim biciklistima na stazi i slično. Odnos ostalih biciklista prema istraživačici bio je jednak odnosu prema svakom ostalom članu supkulture zbog pripadajuće opreme i bicikla specifičnog za spuštanje niz planinu.

6.3. Etika i pozicija istraživačice

Prilikom cjelokupnog provođenja istraživanja poštivao se Etički kodeks Fakulteta hrvatskih studija. Podaci o sudionicima pažljivo su sačuvani kako bi se očuvao skriveni identitet sudionika i održala anonimnost na koju su pristali tijekom uručenja informiranog pristanka na sudjelovanje u istraživanju, ali i da u svakom trenutku iz vlastitih razloga mogu odustati od sudjelovanja u istraživanju. Sudjelovanje u ovom istraživanju ispitanicima nije predstavljalo svojevrsan rizik ili dobit iako su bili svjesni da njihovo sudjelovanje doprinosi promicanju svijesti o sportu kojim se bave i prihvaćanju od strane društva. Subjektivnost koja se javlja od strane istraživača istraživački proces čini individualnim iskustvom. Oni istovremeno razvijaju svijest o određenoj razini opreza koju posjeduju tijekom intervjua ili u trenutku kada su promatrani, a među njima postoji osoba koja nije dio njihove supkulture. Istraživačica je u ovom istraživanju među pripadnicima supkulture istovremeno bila i vanjska i unutarnja koja se zbog svojih specifičnosti razlikuje od dominantne kulture. Najveći je izazov u ovom istraživanju bilo postizanje objektivnosti od strane same istraživačice kojoj su se tijekom promatranja sa sudjelovanjem miješala individualna subjektivna iskustva i racionalno objektivno promatranje. Iako iskustva istraživačice pružaju jedinstven pogled na proučavani fenomen koji je odlika kvalitativnog istraživanja, u nekim je trenucima na to utjecala i bliskost s informatoricom, ujedno promatranim sudionikom i „koordinaticom“ istraživanja, zbog svoje pripadnosti supkulturi i upoznatosti s fenomenom. Što se moglo primijetiti u sferi privatnog života u situacijama kada se spominjala tema brdskog biciklizma ili određenih pripadnika supkulture iako informatorica i istraživačica nisu bile na terenu ili kada se nisu vodile bilješke za istraživanje. Predstavljalo je uobičajeni razgovor koji vode dvije bliske osobe bez percipiranja i samosvijesti uloge tko je istraživačica, a tko ispitivana sudionica. U situacijama privatne sfere brdski biciklizam je postao zajednička tema koja povezuje dvije osobe, iako je istraživačica neformalne razgovore povezivala s bilješkama koje su se pisale na terenu. Na taj način se javljala dvojba je li opravdano koristiti bliskost sudionice kao subjektivne podatke koji

se ne mogu u formalnom okruženju dobiti kada je sudionik svjestan da je ispitivan i zašto je ispitivan. S druge strane, informatorica je imala pristup istraživačici kao potencijalnom članu supkulture. Potaknula je istraživačicu na spust i kroz svoje nagovore pokazivala pozitivne strane zašto bi istraživačica mogla zavoljeti sport. Zbog nagovora informatorice, pokušaja percipiranja iskustva spusta iz vlastite perspektive, ali ujedno i zbog znatiželje istraživačica se dva puta spustila niz Medvednicu. Strah i adrenalin je bio prisutan tokom cijelog spusta nakon čega je istraživačica više cijenila pripadnike supkulture te njihovu vještinu, izdržljivost, kondiciju i ležernost s kojom obavljaju spust. S druge strane, kada se stekne povjerenje u opremu, a naročito u bicikl te kada se savlada osnovna tehnika strah se lagano gubi. Imali su razumijevanja za istraživačicu tokom spusta, vodili su stazu, pokazivali na određenim dijelovima staze potrebnu tehniku i nisu prigovarali na sporom vremenu i brzini kojom je vozila. Tokom spusta se moglo shvatiti da je za takvu aktivnost potrebna izrazito velika kondicija, izdržljivost i snaga, ali i hrabrost koju je uvijek potrebno cenzurirati kako bi se racionalno odvozila staza da ne bi došlo do ozljeda ili padova. Na podnožju su izrazili čestitke i ispitivali dojmove koje su prepričavali ostalim članovima supkulture. Također, prilikom susreta s drugim članovima informatorica je uvijek naglašavala da je istraživačica spustila i odvozila Enduro stazu nakon čega su članovi pokazivali poštovanje i prihvatanje. Posebice kada se istraživačica susrela sa ženskim pripadnicama supkulture one su izražavale želju da se istraživačica priključi zajedničkom spustu ili da razmisli o kupnji bicikla jer žele potaknuti više žena u brdski biciklizam.

7. Rezultati

Sudionici koriste pojmove MTB (*Mountain bike*), *downhill* i *enduro* kako bi opisali sport kojim se bave. Kako je naglašeno u literaturi MTB je sport koji obuhvaća različite discipline od kojih su *downhill* i *enduro* najzastupljenije u Hrvatskoj. Razlika je u elementima koji sačinjavaju staze i u biciklu koji se razlikuje i svojim specifičnostima predstavlja određenu disciplinu. Naglašavaju kako je tanka linija između *downhilla* i *endura*, zapravo većina vozi *freeride* koji se naziva slobodan stil, no ipak se obuhvaća taj segment *endura*. Za razliku od *downhilla* koji je opasniji jer se sastoji od većih skokova, strmina i po tome ima više rizičnih situacija. U poglavlju Oprema će biti predstavljena detaljnija razlika. Pojedinci koji se natječu u posebno u određenoj disciplini, *downhill* ili *enduro*, naglašavaju razliku i specifičnost kako se bave samo jednom disciplinom. Drugi, ne naglašavaju toliku razliku i kažu da je to sve MTB, to jest, brdski biciklizam, odnosno spust koji se odvija pomoću brdskog bicikla. Većina biciklista ima *enduro* bicikle jer bicikl za *downhill* može ići isključivo prema dolje, a staze imaju neke segmente u kojima je potrebno voziti na metar ili dva na brijeg. Oni koji imaju *downhill* bicikle prema jednom biciklistu zapravo „zavaravaju sami sebe“ jer većinom sve staze na Medvednici su napravljene za *enduro*. Radi hrvatskog prijevoda, a i zaključka da se većina biciklista bavi spojem sličnih disciplina *enduro* i *downhill* u daljnjem tekstu se obuhvaćaju navedene dvije discipline te se nazivaju jednim nazivom - brdsko biciklistički spust.

7.1. Upoznavanje/ ulazak u sport

Neki su sudionici za svijet sporta spuštanja brdskim biciklom čuli od prijatelja od kojih trojica navode kako su upravo prijatelji zaslužni za njihovo upućivanje u sport ili su ih potaknuli na bavljenje.

„Frend me uveo, ali on je odustao i počeo je voziti crossere.“ (Sudionik 3)

„Išao sam prvi puta s frendovima vozit se po Maksimiru pa sam otišao na Sljeme isprobat malo i bolje i zabavnije mi je nego Maksimir.“ (Sudionik 4)

„Pa u biti to je bilo 2020 dok je krenula korona. Imao viška vremena. I to me prije zanimalo samo nikako krenuti jer nisam imao nikad novce za kupiti dobrog bicikla. A sad je volja bila velika. Uspio sam nabaviti nekakve novce, kupiti bicikli, dosta frendova se vozilo pa su me nagovarali u biti dečki iz Đurđevca. Nagovarali su me da idem s njima, tako sam krenuo pomalo i čim sam probao, navukao sam se.“ (Sudionik 1)

Jedan sudionik navodi zdravlje, a jedan sudionik navodi prijašnje iskustvo vožnje motora u enduro kategoriji kao poveznicu s brdskim biciklizmom i samostalno traženje sporta koji povezuje vožnju i prirodu.

„Prije brdskog biciklizma sam vozio motor u enduro kategoriji ne natjecateljskoj, imao sam prometnu nesreću na cesti u prometu, ja sam htio ostati u svijetu sporta i ambijenta šume pa sam onda sa motora negdje 2011 prešao u brdski biciklizam. Tad su bili dostupni samo forumi i onda sam se nakačio na par foruma i bio je jedan od poznatijih drop bike i pc experti jer sam po struci informatičar, završio sam u Varaždinu FOI i pc expert je imao pod kategorijom foruma biciklizam i tamo sam se prijavio, a drop bike je zasebna jedna stranica koja je imala tada najjači forumi vezan uz brdski biciklizam u Hrvatskoj.“ (Sudionik 2)

Nadalje, ostali sudionici navode želju i motivaciju koja se javljala od djetinjstva i tokom odrastanja. Sad u odrasloj dobi zbog veće kupovne moći i mogućnosti ispunjenja želje upuštaju se u brdsko biciklistički spust.

„U Samoboru gledao sam klince kako se voze po brdima iznad bazena i tak je ono, kad sam bio klinac ima sam limex bicikl za 600kn i tak smo se spuštali, starci mi nisu imali pare kupiti bicikl, a sad imam pa sam se bacio u to, žao mi je što se nisam prije počeo baviti.“ (Sudionik 7)

„Moja je priča da sam se nekad davno ko klinac vozio rekreativno pa mi se jednostavno nije dalo i prodao sam bicikl i 10 godina nisam sjeo na njega do prošle godina kada me opet nešto prebrikalo da želim voziti i kupio bicikl i opet počeo voziti.“ (Sudionik 8)

„Htio sam, oduvijek mi je to bila želja, od kad su mi ukrali bicikl još davno i sad sam u krizi srednjih godina kako bi žena rekla pa sam kupio bicikl. Znao sam od prije da postoji, ali i preko You Tube-a jer je sad postalo popularnije.“ (Sudionik 5)

7.2. Oprema

Bicikl i oprema su nužni za bavljenje brdskim biciklizmom posebice *enduro* i *downhill*. Biciklisti koji voze specifično *enduro* ili *downhill* disciplinu opremu kupuju na temelju discipline koju su odabrali. *Enduro* je blaža verzija dok je *downhill* zahtjevnija verzija koja se još naziva zlatna kategorija. Razlika je u zahtjevnosti, odnosno u elementima od kojih se sastoji staza i širina staze. *Downhill* se sastoji od težih i većih elemenata i šire staze te zbog toga oprema trebala biti ozbiljnija i veće razine.

Većina sudionika govori o važnosti bicikla i ističe kako su se počeli baviti brdsko biciklističkim spustom tek kada su kupili bicikl, iako opremu smatraju vrlo važnom komponentnom biciklu pridaju veću pozornost. S druge strane, pojedini sudionici naglašavaju važnost opreme do te mjere da stavljaju važnost bicikla u drugi plan.

„Ima jedno pravilo kada se kupuje i motor, prvo se kupuje zaštitna oprema pa se kupuje motor. Malo je tu povezano i s kupovnom moći, no mi uvijek kada se netko raspituje za bicikl dajemo savjet prvo kupi opremu.“ (Sudionik 2)

„Više nego u bicikl, prvo sam si kupio više-manje opremu nego bicikl.“ (Sudionik 8)

Slika 1 Prikaz bicikla za brdsko biciklistički spust

Kaciga je osnovni dio opreme, sudionici ističu da je najsigurnija ona koja prekriva cijelu glavu i čeljust jer su najčešći padovi kada se biciklistu izmakne bicikl i preko njega pada na usta i čeljust. Kaciga je najvažniji i osnovni dio opreme i bez nje ostali sudionici nemaju pravo sudjelovati.

„Najosnovnije bez čega ga nećemo uzeti u društvo ili se mora vratiti doma je kaciga, bez kacige ne ide.“ (Sudionik 2)

Sudionici su za svaki komad opreme imali argument zašto je potreban, to jest, koji se problemi i ozljede javljaju u slučaju ne posjedovanja određenog komada opreme. Primjerice, *goggle*, specifične naočale za bicikliste ili skijaške naočale, služe za zaštitu očiju od kamenja ili blata koje mogu doletjeti prema biciklistu zbog brzine vožnje po različitim vrstama šumskog terena. Svi su sudionici naglasili da im je oprema vrlo bitna, a važnost opreme povezuju s ozljedama i opasnostima koje se javljaju tijekom vožnje.

„Jako mi je bitna, spasila me par puta, završio sam u bolnici par puta, da nije bilo opreme završilo bi loše.“ (Sudionik 3)

„Oprema mi je jako bitna, imam sve za laktove, prsa, leđa, sve, koljena, sve. Oprema je jako bitna. Mislim realno možeš se ti voziti i bez opreme, ali barem kaciga i ovo za koljena je najbitnije, ali evo friend je prošli puta pao na rame i da nije imao zaštitu bilo bi svega.“ (Sudionik 7)

„Pa prilično je bitna ono često se dogodilo da me baš oprema spasila, da da mi se neka ne dogodi. Mislim kaciga bez kacige uopće ne treba pomišljati se voziti. To je najbitnije, onda štitnike za koljena, lakte. Za koljena naešće većinom nose svi, a za lakte 50/50 i još je bodyarmor kao zaštita za tijelo. To onako ovisi od osobe do osobe, a dobro je imati. Ja sam jedanput pao na stijenu s leđima i baš me zanima kaj bi bilo da nisam imao jer to je plastika preko cijele kičme. Ja sam s kičmom lupio i pitanje je što bi bio da nisam imao zaštitu.“ (Sudionik 1)

Ostatak opreme uključuje štitnike za koljena i laktove, specifične patike, rukavice i pancir za gornji trup (*bodyarmor*). Nakon kacige, vrlo važan dio opreme jesu štitnici za koljena. Svaki biciklist nosi štitnike za koljena i naglašava njihov značaj. Štitnike za laktove i pancir prakticira pedesetak posto biciklista. Iako svi biciklisti govore o bitnosti opreme, nije nužno imati sve elemente opreme. Tenisice za brdski biciklizam razlikuju se od onih za svakodnevni hod. Tenisice moraju biti niske i tvrdog đona jer pedala bicikla za brdski biciklizam ima izbočine u obliku malih šiljaka kako bi trenje bilo što veće i da noga ne klizi tijekom vožnje. Neki biciklisti koriste tenisice koje na donu

imaju mehanizam kojim se u potpunosti ukopčaju u pedalu kako bi noga bila fiksirana i održala stabilnost koja je narušena tijekom velikih vibracija. Biciklisti nose tenisice određenih marka ili oblika specifičnih za brdskim biciklizam i kada se ne spremaju na vožnju. Na taj način dolazi do prepoznavanje članova supkulture iako su utopljeni u masu dominante kulture. Također, biciklisti se prepoznaju po biciklu koji voze, dvojica biciklista na vrhu Sljemena prepoznala su bicikl poznatog biciklista i pristupila vozačici koja je posjedovala taj bicikl. Zbog specifičnosti bicikla ulaze u razgovor i razmjenjuju svoja iskustva. Biciklisti imaju pristup koji pokazuje da kvaliteta bicikla sugerira da vozač koji ga vozi je na visokoj razini sposobnosti. Vozači koji su uočili istraživačicu na biciklu, misleći da se bavi istim sportom, prihvatili su je kao jednu od svojih članova. Ipak, kada se istraživačica predstavila istraživačicom automatski je postala autsajder. Cijena rabljenog bicikla za brdskim biciklizam iznosi između dvije do tri tisuće eura dok cijena novog bicikla iznosi od četiri tisuće eura pa na više. Pojedini sudionici komentiraju kako su se duže vrijeme razmišljali hoće li kupiti bicikl ili ne zbog potrebnog ulaganja bicikl i opremu. Neki navode da su se tek kada su stariji i u boljoj financijskoj situaciji odlučili na bavljenje ovim sportom. Većina njih nije komentirala cijenu bicikla i opreme što je odavalo dojam dobrostojeće financijske situacije. Pojedinaac je komentirao povezanost cijene bicikla sa srednjoškolcima, što su objasnili kao roditeljsku podršku i potporu.

7.3. Utrošeno vrijeme, učestalost vožnje i uloga Žičare Sljeme

Biciklisti koji postižu najviše spustova jesu oni čiji životni stil omogućuje na tjednoj bazi biti cijeli dan na Medvednici ili svako popodne. Faktor koji također utječe na količinu spustova tijekom određenog vremena upravo je mogućnost što bržeg dolaženja na vrh planine. Kroz godine se to mijenjalo i biciklisti su na različite načine dolazili do vrha. Prije izgradnje žičare biciklisti su mogli doći do vrha vozeći se usponom do samog vrha, ali to je oduzimalo mnogo vremena. Pojedinci koji su se udružili koristili su kombi, odnosno platili osobi koja ima kombi s prikolicom da ih preveze do vrha i opet pričekava kod podnožja. S vremenom se populacija brdskih biciklista povećala pa tako i broj biciklista koji su sudjelovali na natjecanjima. Shodno tome javila se veća potreba za treniranjem i usavršavanjem vještina. Biciklistički klub Opušteno je u suradnji s gradom Zagrebom započeo pilot projekt B on B (bike on bus) te su na sadašnje autobuse ZET-a postavili nosače

bicikla linije 140 Mihaljevac. Projekt je ostvario veliki uspjeh, no populacija sudionika brdskog biciklizma i dalje je rasla što je rezultiralo gužvom i nisu svi sudionici mogli koristiti autobus, posebice vikendom. Zato je najveći napredak ostvarila izgradnja Žičare Sljeme. Žičara se konstantno vrti te je na taj način biciklistima omogućeno odmah ukrcavanje nakon spusta. Vožnja žičarom do vrha traje dvadeset minuta. Posebice za bicikliste uvedena je godišnja pretplata koja iznosi 300 eura. Cijena uključuje osobu i bicikl, a do ožujka 2023. godine rasprodano je 100 godišnjih karata. Osoba bez bicikla ne može se ukrcati s godišnjom kartom za bicikliste. Pojedinačna karta za bicikl je 2,65 eura, plus karta za osobu koja varira ovisno o tome jeste li građanin Zagreba, ZET pretplatnik. Također djeca do 15 godine imaju besplatni prijevoz, što je rezultiralo pojavom sve većeg broja osnovnoškolaca i srednjoškolaca koji voze brdski biciklizam. Biciklisti izgradnju žičare označavaju kao događaj koji je promijenio pravac brdskog biciklizma u Hrvatskoj.

„Zato je pojava žičare događaj od stoljeća 7. kao ulazak kralja Tomislava u Zagreb preko Mađarske, ona je ostvarila mnogostruke koristi, sada susrećemo mnogo veći broj ljudi gore ne vezano uz biciklizam i on progresivno raste.“ (Sudionik 2)

Žičara je okupljalište brdskih biciklista, što je posebno vidljivo vikendom kada se tamo okuplja najviše biciklista. Sudionici procjenjuju da trenutno u Zagrebu ima dvjestotinjak brdskih biciklista koji dolaze na Sljeme kako bi se bavili ovim ekstremnim sportom i ta brojka sve više raste. Pojedinci koji ulaze u žičaru bez bicikla su rijetki, zvuk bicikla odjekuje ispred i unutar žičare, a parkirališta su puna automobila na kojima su pričvršćeni nosači bicikla. Na parkiralištu oko žičare mogu se vidjeti većinom zagrebačke registracije, no velik broj sačinjavaju i strane registracije. Primjerice, vrlo su brojni, cijenjeni i dobrodošli biciklisti iz Slovenije.

„Dolaze nam Slovenci, to je kao da bi Talijan išao u Francusku da jede, nama kada dolaze Slovenci voziti to odma znaš na kakvom je to levelu, dolaze Slovaci, vidimo to po kombijima koji su na parkiralištu do žičare po registracijskim oznakama, znači žičara je šou donjela. Veliki napredak za mtb, jer će i mladi koji kreće vozit imati puno veće prilike nego što smo mi imali i veći broj i sati treninga, a ako hoću se zabavljati isto, s tim će se povećavati sportski mtb skill i biti konkurentniji na ovoj europskoj, mediteranskoj razini.“ (Sudionik 2)

S druge strane, žičara je privukla mnoge planinare, izletnike, šetače i ostale građane koji rekreativno dolaze na Sljeme i koriste žičaru. Na taj način stvaraju se velike gužve u žičari, ali i na stazi.

Idealno vrijeme za vožnju je tijekom toplih i suhих dana, ali ne i previše suhих. Primjerice, veljača je bila školski primjer dobrih uvjeta za vožnju brdskim biciklom. Nakon zimskog perioda stiglo je toplo i suho vrijeme. Temperaturna inverzija pripomogla je jer je tijekom tih dana u Zagrebu bilo 10 stupnjeva Celzijevih, a na Sljemenu 12 stupnjeva Celzijevih. Biciklisti su to doba nazivali optimalnim uvjetima jer je ujutro zemlja bila smrznuta, a kasnije se odmrznula i postala polusuha. U ljetnom suhom periodu, zemlja postane previše suha pa se sve praši i trenje nije dobro između dodirne točke gume i zemlje, biciklisti tu pojavu nazivaju *grip*.

Prema već navedenom, životni stil uvelike utječe na čestotni broj vožnji. Jedan sudionik godišnje odvozio je sedamdeset vožnji, odnosno sedamdeset puta se uspeo žičarom do vrha i spustio se dolje. Dok s druge strane, jedan biciklist se u pet mjeseci dvjesto puta uspeo žičarom i spustio niz planinu. Sudionici većinom vikendima provode vozeći se i spuštajući se po Medvednici, neki prakticiraju svakodnevne vožnje dok neki imaju ograničeno slobodno vrijeme koje mogu koristiti na spust.

„Ja radim u smjenama tako da od 7 dana kojih imam na raspolaganju, ako jedan dan radim dnevnu, drugi noćnu u šumi sam na biciklu minimalno dva dana. U smislu, mogu reći u satima je u danu 4 do 6 sati, tjedno sam 12 do 15 sati. Dva dana po 6 sati.“ (Sudionik 2)

„Sad kad sam na praznicima pokušavam što više, svaki dan, a inače kada sam u školi većinom samo vikendi.“ (Sudionik 3)

„U prosjeku dva puta tjedno po ljeti, po zimi nula, po zimi samo skijam.“ (Sudionik 7)

„Dosta, svaki dan, minimalno sat, a ovako kada dođemo po četiri, pet sati.“ (Sudionik 8)

„Ljeti više, kada djecu pošaljem na more, zimi je hladnije pa mi se ne da zimi ići.“ (Sudionik 5)

„Tri, četiri puta tjedno.“ (Sudionik 6)

„Kad je škola vikend, odnosno samo sub jer nedjeljom moram učiti i to idem onda po pet rundi gore dolje.“ (Sudionik 4)

„Evo sad je zima sad malo manje. Preko proljeća, ljeto, jesen prosjeku. 5 sati tjedno. Pet sati tjedno na biciklu, nekad je to više nekad manje. Dogodi se da se vozim 5 dana u tjednu i to često zna biti ono svaki po dva tri sata te onda i više, a nekad se dogodi da je to jedanput ili dvaput pa je to oko 5 na tjedna.“ (Sudionik 1)

„Evo zima sad, to je dva sata u dva tjedan, ako i toliko. Da ovisi, dečki se voze, dečki se voze, ali puno manje preko zime, puno manje ekipe jer zima je blato je. Prvi problem je što je zima, ne želi to svatko trpjeti, a meni čak zima nije toliko problem više mi je blato. Općenito prije dok sam krenuo vozit, vozio sam i po kiši i po blatu i nije bilo problem jer mi je ono samo da se vozim bilo a sad. Bicikla treba prati svaki put poslije vožnje, Treba sebe prati, bicikla čak prije operem bicikl nego sebe, bicikl operem za 5 do 10 minuta. On je ono ko nov, a sebe ono dok se blato na lovi na mene da idem doma cijeli moram tu će pod tušem se svlačiti prati onda je to malo problem.“ (Sudionik 1)

Slika 2 Prikaz skoka na stazi

7.4. Zahtjevnost sporta i muška dominacija

Prema mišljenju, iskustvu sudionika i promatranju biciklista prosječna dob jednog biciklista koji se bavi brdsko biciklističkim spustom je između dvadeset i dvije i dvadeset i šest godina. U istraživanom uzroku prosječna dob biciklista je trideset i četiri godine. S druge strane, javlja se velika praznina između populacije vrlo mladih biciklista (srednjoškolaca) i starijih biciklista (iznad četrdeset godina). Nema biciklista srednjih godina, već su ili mlađi (srednjoškolci) ili stariji (iznad

četrdeset)Nadalje, dominantno su muški biciklisti, tijekom promatranja populacije uočena je jedna biciklisticu koja je došla na Sljeme u sklopu grupe inozemnih biciklista. Informatorica koja je uvela u supkulturu istraživačicu je također biciklistica i tijekom razgovora međusobno biciklisti su spomenuli postojanje mlade (polaznica osnovne škole) biciklistice koja ima reputaciju kao vrlo talentirana biciklistica. Mlada biciklistica koja od svoje 8 godine vozi (trenutno ima 12), pojavila se na Sljemenu sa svojim ocem u jednakim dresovima te se izjasnila kako je prihvaćena od strane biciklista i osjeća se unikatno i posebno zbog svoje dobi i spola. Naglašava kako ju dob i spol ne ograničavaju u sportu te ga smatra izrazito zanimljivim. Biciklistica koja je došla svojim partnerom na spust navodi kako su dečki uvijek oduševljeni pojavom djevojaka zbog njihove rijetkosti i nikada nije osjećala diskriminaciju na temelju spola, a želja joj je da se priključi što više žena u sport. Objašnjava kako svi voze po svojim mogućnostima i sposobnostima te se na taj način prilagode jedni drugima. Tu je i djevojka koju u razgovoru spominje biciklist koji je ujedno trener biciklistici 10 godina od njezine 7 godine.

Dominacija muškaraca u dobi između dvadeset i dvije i dvadeset i šest godina biciklisti objašnjavaju zahtjevnosti sporta. Navode kako osobe do sedamnaest godina nemaju dovoljnu masu i izdržljivost kako bi mogli imati dovoljno snage i energije za obaviti više od dva spusta dnevno. Naglašavaju važnost fizičkog treninga izvan biciklizma kako bi se ojačali mišići i izdržljivost koja je potrebna za spust kako bi imali potpunu kontrolu nad biciklom umjesto da bicikl sam odradi spust. Ističu i mentalnu zahtjevnost sporta objašnjenjem kako se javljanjem adrenalina svatko može voziti što može predstavljati problem, no bitno je ostati priseban kako bi se održala što veća kontrola nad biciklom. S druge strane, biciklisti iskazuju kako „masa nije mama“, već je otežavajući faktor na biciklu.

„Ovi do 17 godina su u jao fizički lošoj formi, ali već negdje sa 17, 20 prelaze u muškarce i kreću lagano u gym i s njima nemamo straha. Ako ti primiš nekog ko ide s tobom na neki izlet ili vožnju jednostavno si zakucaš autogol jer se dečko ne može pomaknuti više, on nema izdržljivost i ne može nastaviti više i nema snagu ne može se boriti i počne njega voziti bicikl. Zato konstanto stavljamo naglasak u ovim grupa na treniranje jer nije to jednostavno da staviš kamen da se kotrlja, već treba dobro upravljati s tim strojićima malim.“ (Sudionik 2)

„Idem u teretanu, to nije baš neki sport ali mi pomaže da mogu na utrkaama bolje voziti i tako.“ (Sudionik 3)

„Ovo plus neki fitness da mogu ostati na biciklu.“ (Sudionik 5)

Zahtjevnost sporta povezuju s manjkom žena u brdskom biciklizmu. U WhatsApp grupi koja okuplja *downhill* i *enduro* pripadnike od dvjesto sudionika samo je petero žena. S druge strane, fizički lakše discipline brdskog biciklizma kao što je *cross country* okuplja veliki broj žena. Kay i Laberge (2002 prema Rauter i Topič, 2011) navode kako žene preferiraju sportove i aktivnosti u kojima lakše mogu kontrolirati rizik dok su muškarci skloniji rizičnijim aktivnostima. Biciklisti navode kako pružaju potpunu potporu ženama koje se odluče na bavljenje brdskim biciklizmom, bilo to moralna potpora ili potpora na terenu kada im je potrebna pomoć.

„Rijetke su i onda je lijepo da se osjet prihvaćenom i da ostane voziti danas, sutra prekosutra. Tako da bez te podrške ili ako joj se nešto dogodi lako će odustati. One su kod nas jako rijetko zastupljene i čista su egzotika, no kada dođu prihvaćamo ih.“ (Sudionik 2)

„Lijepo je vidjeti da nekome ispod kacige vijori kosa i tako odmah vidiš da je žensko tako je to meni, ali i većini je nekako drago vidjeti jer su one ukras ovoga svijeta u tom smislu, još pogotovo kada vidiš da ona želi i da se s tim bori i da je sretna.“ (Sudionik 2)

Sudionik navodi kako ne osjeća potrebu pokazivati dominaciju nad onima koji voze sporije ili lošije, posebice prema ženama, već mu je bitno iskustvo i zajedništvo koje dijele jedni s drugima. Potiče ostale bicikliste na prihvaćanje žena u supkulture tako da im se pruži podrška kako ne bi odustale. Hagen (2013) također navodi kako muškarci u biciklizmu pružaju veću podršku ženama za razliku od žena prema drugim ženama ili žene prema samoj sebi. S druge strane, McCormack (2017) se slaže da biciklistice dobivaju podršku, no promatra ih se kao početnice i često im se uručuju savjeti o tehnici. Što potvrđuje susret istraživačice i bicikliste tokom spusta niz Enduro stazu od Sljemena kada su dva mladića zahtijevala da idu ispred vozačica.

7.5. Klub

Od osam sudionika koji su prisustvovali intervjuu, četvero je navelo da nisu dio kluba, a četvero da jesu dio kluba. Jedan je član biciklističkog kluba Šišmiši iz Samobora, dok troje navodi da su članovi biciklističkog kluba Opušteno iz Zagreba. Sudionik koji nije član kluba navodi razlog

politiku kao prepreku zbog koje nema afiniteta priključivanju nekom klubu, ostali nisu naveli razlog ne pridruživanja nekom biciklističkom klubu. Razlozi priključivanju klubu su različiti, sudionik koji je dio kluba u Samoboru navodi da je on primarno dio kluba zbog podrške svome sinu koji je vrlo mlad i pokazuje veliku motivaciju i vještine u biciklizmu. Također, ističe da klub spaja ljude istih afiniteta te se lakše povezuju oni koji su na području Samobora i naglašava da imaju priliku širiti pozitivnu vjeru u sport, posebice u biciklizam. Zatim, navodi se razlog koristi koje pruža članstvo u klubu, sudionik ističe kako mu klub omogućuje dobivanje licence koja mu je potrebna kako bi sudjelovao u natjecanjima. Jedan od spomenutih BK je Nightriders kojega je vozačica spomenula samo kao dio razgovora bez naglašavanja važnosti članstva kluba.

„Dosta jer preko njega dobivam licencu i tak se mogu utrkvati, bez toga ne bi mogao dobiti licencu.“ (Sudionik 3)

„Pa ono dobro je jer se lakše nađemo koji smo iz Samobora i ima nas više i širimo neku dobru vjeru u sport da nas je što više posebice u biciklizmu gdje nas je jako malo.“ (Sudionik 8)

Sudionik navodi kako mu je klub pružio priliku povezati se sa što većim brojem biciklista i kako je na taj način ostvario prijateljstva koja su mu omogućila upoznavanje sa širim spektrom staza na Medvednici i priliku povećati broj vožnji i spustova. Pridruživanje *WhatsApp* grupama u kojima se međusobno dogovaraju za zajedničke vožnje, to jest, kada netko planira ići na vožnju traži partnera ili grupu kako bi zajedno uživali u spustu i druženju. Pored toga, klub omogućuje sudjelovanje na izletima po cijeloj Hrvatskoj, odlazak na planine i mjesta gdje mogu voziti brdskim biciklima i spuštati se niz nove predijele i ujedno uživati u prirodi i različitim reljefima poput onog koji se javlja u Dalmaciji ili Istri.

„Jako mi je to bitno jer evo na primjer u klubu nas ima jako puno onda unutar kluba i čak drugi ljudi iz Zagreba, postoje grupe na wpp na to su mjesto me dečki dodali, kako sam se s nekim upoznao ee si u toj grupi pitaju te, bumo te dodali tu se isto dogovaraju za vožnje.“ (Sudionik 1)

„Pa u biti naš klub koliko ga ja doživljavam. Mislim da ga tako i većina je više za okupljati ekipu na hrpi. Mi nismo toliko bazirani na natjecanja, a makar ima dečki koji se dosta ozbiljno u klubu koji jesu, koji se dosta ozbiljno bave s tim i natječu se i postižu jako dobre rezultate. Većina nas smo tu rekreativno i ono gotovo redovito svaku vožnju ide pivo ne znam imamo sastanke kluba na sastanku kluba se dogovori, eventualno ne znam čišćenje staza, izrada staza ili nešto ako se ide

kamo grupno voziti, to se dogovori i to je to je krene druženje, pivica, međusobno se dogovaraš. Razgovori o dijelovima za bicikl, bicikl, novi bicikli, standardi i tak. “ (Sudionik 1)

Članovi biciklističkog kluba Opušteno naglašavaju važnost komponente međusobnog druženja, zajednice i općenito interakcije. Sudionik 1 i sudionik 2 spominju alkohol kao komponentu druženja što može potvrditi tezu Hagen (2013) koja navodi kako članovi supkulture brdsko biciklističkog spusta konzumiraju alkohol kako bi održali proces supkulturne obnove, iako kako ozbiljnost, posvećivanje sportu i natjecanju raste, tako se konzumiranje smanjuje. Sudionici naglašavaju međusobno poštivanje koje se javlja kroz dimenziju samoodrživosti i nužnosti međusobne suradnje i rada radi održavanja postojanja supkulture. Također, putem kluba sudjeluju u organizaciji vezanoj za održavanje i provedbu natjecanja, izgradnju i održavanje biciklističkih staza.

„BK Opušteno sam se pridružio jer je to najbrojniji klub u Hrvatskoj, brojimo preko 200 članova, ja sam jedan od aktivnijih članova u smislu, ne toliko upravno tijela, već za izgradnju i održavanja staza, a zajednica je jača što je više pojedinaca unutra, a ja radim na širenju dobrog glasa o BK Opušteno jer samo kroz zajedništvo možemo ostvariti određene ciljeve. Tako da sam naziv provlačimo kroz naše djelovanje, zabavu, a to je da sve bude opušteno. Naravno vrlo aktivno sudjelujemo i u utrkama, to opušteno znači da imamo izlete, druženja, onda poslije nekad možda si nas vidjela na parkingu žičare sjedimo, jedemo zajedno pijemo pivo neko ode u špar ili tamo je Konzum pa kupi nešto za jest, popit i tako nešto za nazdravit. “ (Sudionik 2)

„Mi imamo jednu dimenziju samoodrživosti uz jedan fenomenalan odaziv svih ljudi i pravi duh komune – svi za jednoga, a jedan za sve, gdje znamo da nam to treba i da nitko drugi neće to izgraditi i održavati i sve što si napravimo sami tako će nam i biti. “ (Sudionik 2)

Na Medvednici je 2016. legalizirana Enduro staza dok su ostale staze u statusu ilegalnih staza ili u fazi procesa legalizacije. Čišćenje i održavanje staze je proces koji je potreban kako bi se na stazi moglo ostati aktivno. Svakim promjenom vremena, kiša, vjetar ili sunce priroda se mijenja, lišće i grane padaju te na taj način zatrpavaju stazu.

Slika 3 Prikaz početka Enduro staze u zimskim uvjetima

„Pogotovo s legalizacijom Enduro staze koja je bila 2016 godine došlo je do naglog rasta MTB biciklizma u Hrvatskoj i sam sam sudjelovao u izgradnji te staze a dalje više preuzimam brigu o tim stazama, izgradnja i poticaj i prikupljanje određenih sredstava i poticaja za traženje sponzora u vidu strojeva, puhalica, ulja, malo i goriva i tako svi skupa sudjelujemo u tom smislu da svako da nešto od sebe i stavljamo na hrpu i tako prikupljamo alat za izgradnju tih staza. Stazu je relativno lako izgraditi, no u duhu zajedništva potrebno je održavati staze pa tu ja radim aktivno na toj nekoj sinergiji skupljana tih svih elemenata koji će na jednom području rezultirati tim nekim dijelima jačanja duha i zajedništva, ajmo reći komune i tak.“ (Sudionik 2)

Postoji biciklistički kamp koji vodi trener kako bi se biciklisti mogli prijaviti na treniranje posebnih tehnika i vještina potrebnih za savladavanje spusta, skokova i vožnje po šumi. Postoji više trenera u sklopu ovog sporta, no on je jedini koji trenira vještine i tehniku u tom gravitacijskom aspektu biciklizma. Organizira svaki mjesec jedan kamp u razdoblju od 3. do 10. mjeseca. Postoji lakši i teži stupanj na koji se može prijaviti, a trener navodi kako većina se prijavi na teži uz pretpostavku kako ima visoke biciklističke vještine što se kasnije ispostavi netočno. Zbog čega pojedinci, dečki odustanu jer se osjećaju posramljeno vratiti. Ističe kako je lakše trenirati djevojke za razliku od

mladića čija dominacija vlada u sportu. Objašnjava kako su one podložnije autoritetu i poslušnosti dok su dečki skloniji nadmetanju i međusobno i s trenerom. Na taj način djevojke više toga nauče i savladavaju dok dečki ponekad odustanu od kampa zbog ponosa ili egoizma. Iako smatra kako je muška populacija po prirodi više eksplozivnija i na taj način se može pokazati razlika u pristupu različitog spola.

7.6. Solo ili grupne vožnje

Svi sudionici su naglasili kako preferiraju grupnu vožnju i kako smatraju brdski biciklizam društvenim sportom, no ne ustručavaju se otići na solo vožnje kada nema zainteresiranih koji bi im se pridružili.

„Pa evo sada sam sam, ali imamo wpp ekipu pa se dogovaramo ko može kada pa onda dođemo. Kako kad ako je netko raspoložen pitam hoće li sa mnom, čisto da neko nije sam da ako se neko razbije ne ostane ležati solo, a ako nema nikoga onda idem solo. Mogu se s bilo kim voziti, ono koga god sretnem u žičari, ajmo reći djeca ili neko stariji.“ (Sudionik 5)

„Sve vozim, ak niko neće idem sam. Što nas je više to mi je bolje.“ (Sudionik 8)

„Većinom sam treniram s frendovima ko i svi.“ (Sudionik 3)

Oni koji krenu sami na vožnju često kada dođu na vrh Sljeme sretnu bicikliste kojima se pridruže ili pojedinca koji je također sam pa mu se pridruže. Žičara i vrh Sljeme je okupljalište biciklista i ujedno njihova prva ili zadnja točka vožnje. Osim druženja razlog koji navode zbog čega preferiraju vožnju s još nekim ili s grupom ljudi su ozljede i oprema. Nema svaki biciklist sa sobom ruksak ili dodatnu opremu, no postoje situacije u kojima im je potrebna. Primjer je situacija koja se dogodila na Enduro stazi prilikom spusta na stazi koja je srednje težine, kreće ekipa koja se sastoji od muškaraca po izgledu u kasnim dvadesetima i tridesetima i ranim četrdesetima. Na početku staze susreću dva dečka od 14,15 godina, jednome se ispustila guma, svi zajedno staju i pumpaju s CO2 gumu. K tome slično, puknuće gume ili kratki kvar na biciklu koji se može na brzinu popraviti prisiljava bicikliste na interakciju i suradnju.

„Nekad ti se dogodi da nemaš rezervni dio, a drugi ima, zamoliš, posudiš. S te strane društvenosti je jako dobra dimenzija koju donosi MTB.“ (Sudionik 2)

Zbog svoje komponente ekstremnog i rizika koji sam sport predstavlja javljaju se ozljede. Zbog čega se biciklisti ujedanjuju i ne odlaze u solo vožnje kako bi mogli uvijek pomoći ili računati na nečiju pomoć tokom vožnje.

„Malo kada se tko uputi u vožnju sam, zbog ovih padova jer ako mi pukne ključna kost ne mogu do mobitela, znači ti možeš ostati ležati sve dok neko ne naiđe na stazi. Tako da recimo ja u ovih 10 plus godina, ako sam išao jednom ili dva puta sam na vožnju, uvijek sam tražio nekoga, jer možete ti se dogoditi neki mehanički kvar i najveći je problem ako se ozlijediš što će biti s tom kome ćeš se javiti jer ti možeš prilikom pada zdrobiti display mobitela. ovaj sport je koji jako bonda komunu jako bonda ekipu i upravo zato smo jako dobronamjerni jedni prema drugima jer danas ću trebati ja pomoć sutra ćeš trebati ti.“ (Sudionik 2)

7.7. Ozljede

Svi sudionici su naveli da su imali padove, jedan nije imao nikakve ozljede, dvoje ih je navelo da su to bile samo lakše ozljede, ostali su doživjeli teže i teške ozljede zbog kojih je bila potrebna liječnička pomoć.

„Ja na sreći nisam imao, bilo je padova i grdih padova, ali na sreću nikad ozljede.“ (Sudionik 8)

„Hvala bogu nisam, osjećam se sigurnije kada imam bodyarmor i štitnike, ali zapravo imamo sam neke male ozljede gdje sam se ogulio i to.“ (Sudionik 4)

„Ništa ozbiljno. Bio sam si jedanput natukao kuk pa nisam mogao dva dana hodati. Poslije je bilo okej, išao sam se za 2 tjedna voziti.“ (Sudionik 1)

„Mali prst sam ozlijedio, samo to.“ (Sudionik 5)

„Zapešće, palac, rebra.“ (Sudionik 6)

„Rame i to ću znati u utorak kaj mi je jer sam išao na magnetsku jer me već 6 mjeseci boli, a da nisam imao zaštitu na ramenu i prsima mislim da bi mi rame i puklo.“ (Sudionik 7)

„U cijeloj voznoj karijeri imao sam 5 ili 6 potresa mozga, lomio sam ruku, nos tri puta ili dva, rame i šivao sam se na par mjesta.“ (Sudionik 3)

„Imao sam lom kralježak l 3 do 4 kralježnice bez pomaka, ali lom, zdjelica mi je pukla bez pomaka, imao sam tada rupturu na bubregu jedno 10cm, on je bio od 5 stupnjeva na 3 stupnju za vađenje, no nisu mi ga izvadili, pukla su mi sva rebra i puko mi je mišić u leđima koji povezuje kralješke i oblaže zdjelicu i završava na trtici i tada sam bio 4 dana u bolnici.“ (Sudionik 2)

Slika 4 Prikaz padanja s bicikla

Biciklisti navode kako najčešća ozljeda je ključne kosti, a najmanje nastradaju noge. Svoja iskustva vezana uz ozljede dijele kroz posebnu grupu za ozljede koju imaju na *WhatsApp*. Odustajanje nakon ozljeda nije opcija, osim u izuzetnim situacijama koje se rijetko događaju, većina navodi kako su se uvijek vraćali brdski biciklizam.

„Imaš dva tipa biciklista u ovom adrenalinskom smishu, ima onih koji odustanu prevlada strah ili ako hoćeš razum jer nemamo svi iste životne uvjete, neko je samac neko ima ženu i dijete pa je teže

podnijeti situaciju ili nemaju razumijevanja od doma. Za moje mentalno stanje znam da čim se slomim jedva čekam da se vratim natrag, a to je dio koji ide u adrenalin.“ (Sudionik 2)

Najčešće se oporave i vraćaju se, to je ono što ja znam, još nisam čuo za nekog da je u potpunosti stao. Često ljudi uspore nakon toga i malo više paze. Imam osjećaj da jedanput kada se navučeš da je teško odustati. (Sudionik 1)

7.8. Natjecanja

U Hrvatskoj postoji i organizira se nekoliko liga u kojoj se brdski biciklisti natječu, a to su Kršna liga, Enduro liga koja se vozi po zimi, nekoliko liga u Istri, na granici Slovenije i Baranje u Orahovici i slovenska serija europskog *Downhill chocolate* kupa. Taj kup predstavlja najveće priznanje biciklistima, koji uspoređuju održavanje tog kupa u Zagrebu s hipotetskim primjerom organiziranja europskog nogometnog kupa od strane NK Dinamo u Zagrebu. Također, događaj pod nazivom *Break down* se održava tradicionalno svake godine u Sv. Ivanu Zelini koji okuplja bicikliste iz cijele Hrvatske kako bi održali rekreativnu utrku, zabavili se i međusobno družili.

Troje sudionika je izjavilo da aktivno sudjeluje ili tek kreće sudjelovati na natjecanjima. Ostali su naglasili kako više preferiraju rekreativno bavljenje sportom ili kako natjecanje predstavlja visoku razinu kojoj je potrebno posvetiti se fizički i psihički.

„Da, da aktivno.“ (Sudionik 2)

„Da da, većinom su utrke na tri dana, ima kvalifikacije, finale i superfinale.“ (Sudionik 3)

„Ne, to mi je preekstremno i tu bi već dolazilo do ozljeda jer glava bi htjela napraviti neki rezultat, a tijelo bi reklo ne može i onda je ozljeda, tako da samo rekreativno.“ (Sudionik 5)

„Dosad nisam se natjecao, bio sam samo redar na jednoj utrci. Moram ti reći da to je bilo isto jako zanimljivo uglavnom. Nisam se nikad natjecao, ne znam uopće hoću li se ikad. Mislim da nisam ni približno dosta dobar da bi se natjecao iako kada bi mogao bi radi iskustva.“ (Sudionik 1)

Utrke biciklisti prikazuju kao razlog za druženje, promicanje sporta, kroz redarstva u kojima sudjeluju tijekom utrke, čišćenje staza prije utrka te samo druženje nakon utrke. Spominju kako se ne pojavljuje rivalstvo i negativna energija zbog međusobnog natjecanja, već da ih to spaja kroz druženja i potiče na veći rad na svojim vještinama. Također, pojedinci su se počeli utrkiivati u Sloveniji i Austriji što za njih znači veliki napredak i poštovanje.

„Prvenstveno je ekipa, druženje, održavanje sporta, a i staze treba održavati. Tako da kad se organizira utrka prije se malo počisti staza tak da to ima koristi i poslije, nakon utrke.“ (Sudionik 1)

„Pa ovo čime se mi bavimo ne toliko jer ono ima nas jako, relativno malo i čak i onda ti dečki koji se natječu oni se znaju ono od uvijek i prije su se vozili skupa prije nego što su se počeli natjecati tako da je sve više to nekako na prijateljskoj bazi, a i ono dosta je opasan sport događaju se sranja pa se povezuješ s ljudima jer nema, nema osobe koja to vozi a da se nije nekaj njemu dogodilo, biciklu pa su ostali svi pomogli. Ono jednostavno se zbližiš kako bi rekao, nekako je ta društvena strana bitnije od natjecanja općenito.“ (Sudionik 1)

7.9. Korištenje aplikacija You Tube i Strava

Na društvenim mrežama ima sve više kratkih ili dugih videa koji pokazuju vožnju i spust brdskim biciklom. Jedan sudionik prilikom intervju je imao sa sobom GoPro kameru što je uzrokovalo pitanje snimali svoje vožnje za You Tube. Izjasnio se da snima, no nema veliku publiku koja ga prati, već to radi iz ljubavi prema sportu. Jedan sudionik je spomenuo kako je u počecima bavljenja sporta snimao svoje vožnje, no rastom privatnih i životnih obaveza prioriteta snimanja se izgubio. S druge strane, ističe kako snimanje novih staza ima veliki značaj. Na primjer, kada netko snimi novu stazu u nekom dijelu Hrvatske ili Slovenije biciklisti pokažu video staze i pozovu bicikliste k sebi „u goste“. Iz poštovanja jedni prema drugima odlaze kako to oni nazivaju „u goste“ što navode da rezultira jačanjem međusobnih veza i odnosa.

„Važno je isto naglasiti da se mi unutar MTB zajednice jako podržavamo, kada netko negdje nešto nakopa mi onda dođemo iz mi to kažemo iz respecta i onda vozimo tu stazu, ili ako je nama ta nezanimljiva ako imamo bolju tu u dvorištu, ali upravo zbog toga bondanja i razumijevanja koliko

je važno i teško napraviti u stazu, onda odemo i napravimo te neke izlete i tu jako BK Opušteno drži na visokom nivou i to držimo na cijeloj Hrvatskoj, odemo i Slovencima mi to zovemo u goste, ali to je jako važan faktor supkulture da jedni drugima dođemo u goste. Kada jedan iskopa stazu pa se dođe i pokaže i onda su lijepa i druženja i tako.“ (Sudionik 2)

Aplikacija Strava je aplikacija koja ima mogućnost pratiti vrijeme, brzinu i tempo, spremi lokaciju rute kojom se kreće pojedinac i vidjeti rute i rezultate ostalih korisnika aplikacije. Biciklistica koristi aplikaciju kako bi pratila svoj napredak, uspoređivala se s ostalim biciklasticama i navodi da ju taj adrenalin i natjecateljska komponenta potiču na veći angažman i trud. Jedan sudionik navodi kako koristi Stravu radi mapiranja odvoženih staza i praćenja novih staza koji su odvozili ostali biciklisti. Pojedini biciklisti koriste izraz „ako nisi upalio stravu, nisi se vozio“ i pokazuju međusobno taj izraz kao internu šalu. Pridaju aplikaciji važnost kako bi kroz svoje pametne satove pratili svoj napredak, vrijeme, brzinu te osobnu i međusobnu usporedbu.

7.10. Prihvaćanje od strane dominantne kulture

Sudionik koji je aktivan u BK Opušteno navodi kako su brdski biciklisti uočeni od strane društva, odnosno pravnog tijela Park prirode Medvednica i Hrvatskih šuma, posebice zadnjih par godina kada je došlo do naglo rasta brdsko biciklističke populacije. Predstavnici kluba su prisustvovali nekoliko sastanaka s nadležnim tijelima i izborili se za uvođenje dnevnih i godišnjih karta za sebe i bicikl i potaknuli raspravu o legalizaciji staza po Medvednici. Biciklisti koji su ujedno influenceri po društvenim mrežama imaju utjecaj na bicikliste koji ih pomno prate, samim time proširuju pojavu sporta među onima koji nisu upoznati sa sportom. Svoje nezadovoljstvo pojavom biciklista na Medvednici pojedinci su izrazili kroz postavljanje žica i daska s čavlima na legalnu Enduro stazu. Što je vrlo opasno za bicikliste, no izjavljuju kako zbog međusobne komunikacije nitko nije nastradao jer prilikom prve vožnje na pojedinoj stazi taj dan bicikliste obavještavaju jedni druge o stanju na stazi. Ponekad planinari se kreću po biciklističkim stazama jer su bolje uređene što predstavlja opasnost za obje stranke.

Biciklisti navode kako obitelj i bližnji ljudi imaju različitih stajališta o prihvaćanju njihovog bavljenja navedenim sportom.

„Da nisam više mlad i da ostavim to djeci, a upoznati su ali stavom da je to više za mlađe, ali ja se ne slažem jer ja tu većinom viđam starije. Veliki gap između tinedžera i onih 40 plus.“ (Sudionik 5)

„Dosta malo i ljudi generalno po mom iskustvu ne vole baš puno slušati o tome dok im se govori. Mama misli da sam lud I da se hoću ubiti i boji se svaki put kad velim da se idem voziti, tata je nekako suzdržan, iako me on potiče, kao ipak je to nekakav sport. Brat voli čuti o tomu zanimljivo mu je kao bilo koji drugi sport, ali da bi se bilo ko od njih išao vozit sa mnom, teško.“ (Sudionik 1)

8. Rasprava i zaključak

Provedeno istraživanje jedno je od rijetkih istraživanja ove tematike na području sociologije u Hrvatskoj. Budući da popularnost istraživnog sporta sve više raste i nemoguće je otići planinariti na Sljeme bez susreta s nekim brdskim biciklistom. Zato je ovim istraživanjem dobiven detaljniji uvid u fenomen i samu stvarnost supkulture brdsko biciklističkog spusta.

Dolazi se do zaključka kako se zadnjih nekoliko godina stvara brdsko-biciklistička supkultura koja se sastoji dominantno od muškaraca. Ženska populacija je mala, većina pripadnika prihvaća žene i stvara im podršku, dok žene ne osjećaju pritisak i nemaju negativna iskustva zbog svojeg spola. Ne preferiraju samostalne solo vožnje, već uvijek traže partnera ili grupu za spust. Što je tipično ponašanje u ovom sportu jer svaki sudionik navodi kako preferira grupne vožnje koje se sastoje od minimalno dvoje ljudi za vrijeme spuste. Smatraju prisustvo društva ili grupe važnim faktorom i jednim od motiva bavljenja sportom iz više razloga, počevši od osjećaja pripadnosti grupi do tehničkih razloga kao što je pomoć tokom mijenjanja gume ili ozljede.

Supkulturu povezuje avanturistički biciklizam koji prelazi dobne granice. Pripadnici supkulture se sastoje od tinejdžera do pedesetogodišnjaka, gdje se ističe veliki razmak u godinama jer najveći dio populacije tvore tinejdžeri i četrdesetogodišnjaci. S druge strane, nema jaza među godinama, svi se međusobno poštuju i na isti način se zajedno voze bili oni jednako godište ili razlikom od dvadeset godina. Glavno okupljalište predstavlja žičara Sljeme čija izgradnja simbolizira najveći napredak i poticaj brdskom biciklizmu u Hrvatskoj. Centralna aktivnost pripadnika supkulture je spust niz brdo (u istraživanom slučaju spust Medvednicom), no ova aktivnost praćena je druženje prije i poslije spusta. Prije postojanja žičare imali su poteškoća dolaska do vrha Medvednice. Snalazili su se organiziranjem kombija u vlastitom angažmanu kako bi grupno mogli doći do vrha i spuštati se niz planinu. Kroz poticaje i organizaciju sa ZET-om stavljeni su nosači za bicikl na autobus koji vozi do vrha Sljemena. Izgradnjom žičare imaju konstantan pristup vrhu i mogu postići mnogobrojnije spustove. Pojedinci koji dolaze bez ekipe susreću u podnožju ili na vrhu kod žičare bicikliste koji su otvoreni za zajedničku vožnju. Žičara je omogućila biciklistima razvoj, širenje i napredovanje supkulture jer vikendima na Sljemeni najveći dio gondola na žičari popune biciklisti. Također, utjecalo je na razvitak brdskog biciklizma u cijeloj Hrvatskoj jer se vidi sve veći broj stranaca koji dolaze u Zagreb prakticirati brdsko biciklistički spust. Na taj

način se supkultura širi, razvijaju se poznanstva i stvara se konkurentnost na europskoj razini brdskog biciklizma.

Zbog faktora rizika u ekstremnom sportu, ozljede su uvijek prisutne i biciklisti su toga svjesni, unatoč tome su spremni i prihvaćaju taj rizik tokom bavljenja aktivnosti koja bi ih mogla dovesti do smrtnih ozljeda. Biciklisti doživljavaju različite ozljede, od potresa mozga i puknuća rebra do malih ogrebotina i lomova kostiju. Ozljede ih ne sprječavaju u daljnjem bavljenju sportom, već suprotno, potiču ih na veći trud i zalaganje tokom spusta. Ozljede i oprema su međusobno povezani faktori, biciklisti se pouzdaju u opremu i bicikl te što imaju bolju opremu to se smatraju sigurnijim i prihvaćaju veće izazove i rizik tokom spusta i vožnje. Bicikl i oprema za mlade bicikliste predstavljaju financijsku prepreku te se sport povezuje s većom kupovnom moći i financijskom stabilnošću. Sudionici navode kako sve većom popularnošću sporta oprema i bicikl postaju dostupniji i financijski prihvatljiviji. Također, bicikli se međusobno preprodaju te na temelju bicikla jedni druge prepoznaju. Važnost opreme, posebice kacige i štitnika ističu svi sudionici i može se vidjeti na svakome biciklistu. Smatraju kako pojedince bez kacige ne bi pustili na spust te da bi ih savjetovali da nabave kacigu. Što nam pokazuje ozbiljnost i poštovanje prema sportu, a ujedno i brigu jednih za druge jer su svjesni rizika kojim se izlažu.

Vrijeme utrošeno na bavljenju brdsko biciklističkim spustom ovisi o životnoj situaciji pojedinca, što su na višoj društvenoj ljestvici, više vremena provode na biciklu, odnosno oni koji imaju takav stil života i posao koji im omogućuje veći spektar slobodnog vremena tokom tjedna i vikenda. Ostali biciklisti provode samo vikendima spuštajući se i na Sljemeni. Također, ovisi ima li pojedinac obitelj ili podršku u privatnom životu hoće li više ili manje vremena provoditi u sklopu supkulture. Iz rezultata istraživanje može se zaključiti kako sudionici većinom imaju potporu, iako njihovi bližnji ne shvaćaju njihovu motivaciju i svrhu bavljenja takvim sportom.

Uz vožnju niz Medvednicu koja je primarna aktivnost oko koje se okupljaju pojedinci, aktivnosti supkulture se sastoje od izgradnje i čišćenje staza kojima se voze, prisustvovanje na kampovima i natjecanjima i druženja poslije ili tokom vožnje. Većina sudionika su sačinjavali rekreativci koji nisu prisustvovali natjecanjima, već su uživali u vožnji i ekipi koja se stvara tokom vožnje te zajedničkom odlaženju na piće tokom ili poslije vožnje. Također, čišćenje i gradnja staza ima funkcionalnu tehničku svrhu, ali i socijalnu jer svaki sudionik je isticao važnost druženja tokom radova na stazi i kako svaka radna akcija se pretvori u druženje koje traje cijeli dan. Rekreativci

predstavljaju logističku ili tehničku podršku na natjecanjima, što znači da oni koji se ne utrkuju opet doprinose i sudjeluju na neki način na natjecanjima. Još uz to, navode kako se pojedine utrke organiziraju radi međusobnog povezivanja brdskih biciklista u Hrvatskoj te radi ostvarivanja solidarnosti i sve većih poznanstva koja povezuje brdsko biciklistički spust. Zaključno, sve veće širenje ovog sporta i broja njegovih pripadnika predstavlja mogućnost daljnjeg proučavanja i istraživanja fenomena supkulture brdsko biciklističkog spusta u Hrvatskoj. Biciklisti s Novog Zelanda su slični biciklistima u Hrvatskoj kada se govori o opremi, biciklima, tehnici i žargonu koji se koristi za dijelove bicikla ili staza. Kada je riječ o natjecanjima i aktivnostima prije i poslije spusta i vožnje, biciklisti u Hrvatskoj stavljaju veći naglasak na druženje, rekreaciju, zabavu, a najviše na ekipu. Hrvatski biciklisti teže spoju fizičke aktivnosti koja je povezna s grupom ljudi koja dijeli isti interes kao i oni, razgovorima i druženjima na natjecanjima, izgradnji ili čišćenju staze. Na Novom Zelandu je veliki naglasak na profesionalizam, konkurenciju i uspjeh što se može objasniti dugom povijesti brdskog biciklizma na tom području. S druge strane, u Hrvatskoj je brdski biciklizam relativno novi sport koji obuhvaća manju grupu ljudi te se stvorila veća kohezija i osjećaj pripadnost unutar njezinih članova.

9. Literatura

Albert, E. 1999. 'Dealing with Danger: The Normalization of Risk in Cycling'. In *International Review for the Sociology of Sport* 34 (2): 157–171.

Atencio, M., Beal, B., & Wilson, C. (2009). The distinction of risk: urban skateboarding, street habitus and the construction of hierarchical gender relations. *Qualitative Research in Sport and Exercise*, 1(1), 3–20.

Batuik, M. E., and H. L. Sacks. 1981. "George Herbert Mead and Karl Marx: Exploring Consciousness and Community." *Symbolic Interaction* 4 (2): 207-23.

Beal, B. (1996). Alternative masculinity and its effect on gender relations in the subculture of skateboarding. *Journal of Sport Behavior*, 19(3), 204–220.

Becker, H. (1951). The professional dance musician and his audience. *American Journal of Sociology*, 57(2), 136-144.

Bernard, J. 1968. "The Eudaemonist. " Pp. 6-47 in *Why Men Take Chances*, edited by S. Z. Klausner. Garden City, N.Y.: Anchor.

Blumer, H. *Symbolic Interactionism: Perspectives and Method*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1969.

Booth, D. (2001). From bikinis to boardshorts: wahines and the paradoxes of surfing culture. *Journal of Sport History*, 28(1), 3–22.

Bourdieu, P. (1978). Sport and Social Class. *Social Sciences Information. Information Sur les Sciences Sociales*, 17(6), 819–840.

Bourdieu, P., & Wacquant, L. (1992). *An invitation to reflexive sociology*. Chicago: The University of Chicago.

Carrothers, P., Vaske, J., & Donnelly, M. (2001). Social Values versus Interpersonal Conflict among Hikers and Mountain Bikers. *Leisure Sciences*, 23(1), 47–61.

Chavez, D.J., Winter, P.L., & Baas, J.M. (1993). Recreational mountain biking: a management perspective. *Research Gate*, 11(3), 29–36.

- Chidley, J. B., MacGregor, A. L., Martin, C., Arthur, C. A., & Macdonald, J. H. (2015). Characteristics explaining performance in downhill mountain biking. *International journal of sports physiology and performance*, 10(2), 183-190.
- Chiu, L., & Kriwoken, L. (2003). Managing recreational mountain biking in Wellington Park, Tasmania, Australia. *Annals of Leisure Research*, 6(4), 339–361.
- Cohen, A. (1955). *Delinquent boys: The culture of the gang*. New York: The Free Press.
- Corrigan, S. (2003). Bikes. Camera. Action. *The Independent Magazine*, 18-21.
- Creyer, E. H., Ross, W. T. Jr., & Evers, D. (2003). Risky recreation: An exploration of factors influencing the likelihood of participation and the effects of experience. *Leisure Studies*, 22, 239–253.
- Dant, T., & Wheaton, B. (2007). Windsurfing: An extreme form of material and embodied interaction? *Anthropology*, 23(6), 8–12.
- Dodson, K. (1996) Peak experiences and mountain biking: Incorporating the bike into the extended self. *Advances in Consumer Research*, 23, 317-322.
- Donnelly, M. (2006). Studying Extreme Sports: Beyond the Core Participants. *Journal of Sport and Social Issues*, 30(2), 219–224.
- Dupont, T. (2014). From Core to Consumer: The Informal Hierarchy of the Skateboard Scene. *Journal of Contemporary Ethnography*, 43(5), 556–581.
- Evers, C. (2006). How to surf. *Journal of Sport and Social Issues*, 30(3), 229–243.
- Farnsworth, Gwen. *Cards, Chip and Characters*. Missoula, MT: University of MT, 1989.
- Fincham, B. (2008). Balance is everything: Bicycle messengers, work and leisure. *Sociology*, 42(4), 618-634.
- Ford, N., & Brown, D. (2006). *Surfing and social theory. Experience, embodiment and narrative of the dream glide*. Canada: Routledge.

Fühauf, A., Huter, M., Weiß, E., & Kopp, M. (2020). Accidents and Risk Related Behaviours in Downhill Mountain Biking in Regard to Trail Choice. *Muscles, Ligaments & Tendons Journal (MLTJ)*, 10(2).

Giddens, A. (2001). *Sociology*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

Goff, T. W. 1980. *Marx and Mead: Contributions to a Sociology of Knowledge*. London: Routledge & Kegan Paul.

Goffman, E. 1967. "Where the Action Is." Pp. 149-270 in *Interaction Ritual: Essays on Face-to-Face Behavior*, edited by E. Goffman. Garden City, N.Y.: Doubleday.

Hagen, S. (2013)_The Downhill Mountain Bike Subculture in New Zealand

Hagen, S., & Boyes, M. (2016). Affective ride experiences on mountain bike terrain. *Journal of outdoor recreation and tourism*, 15, 89-98.

Hodkinson, P. (2002) *Goth: Identity, style and subculture*. Oxford: Berg.

Hultsman, W. Z. (1993). The influence of others as a barrier to recreation participation among early adolescents. *Journal of Leisure Research*, 25(2), 150–164.

Hurst, H., Swaren, M., Herbert-Losier, K., Ericsson, F., Sinclair, J., Atkins, S., & Homlberg, H. (2013). GPS-based evaluation of activity profiles in elite downhill mountain biking and the influence of course type. *Journal of Science and Cycling*, 2(1), 25–32.

Hurst, H. T. i Atkins S. (2006) Power output of field-based downhill mountain biking, *Journal of Sports Sciences*, 24:10, 1047-1053

Huybers-Withers, S.M., & Livingston, L.A. (2010). Mountain biking is for men: consumption practices and identity portrayed by a niche magazine. *Sport in Society*, 13(7-8), 1204–1222.

Iso-Ahola, S. (1980). *The social psychology of leisure and tourism*. Dubuque, WY: C. Brown Co.

Joas, H. 1981. "George Herbert Mead and the 'Division of Labor': Macrosociological Implications of Mead's Social Psychology." *Symbolic Interaction* 4 (2): 177-90.

- Jutel, A. 2009. 'Running Like a Girl: Women's Running Books and the Paradox of Tradition'. *The Journal of Popular Culture* 42 (6): 1004–1022.
- Kalanj, R. (2005). Liberalno i komunitarističko poimanje identiteta. Prilog analizi identiteta hrvatskog društva. *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline*, 14(1-2), 55-74.
- Kay, J., & Laberge, S. (2002). The 'new' corporate habitus in adventure racing. *International Review for the Sociology of Sport*, 37(17), 17-36.
- Kay, J., & Laberge, S. (2002a). Mapping the field of 'AR': Adventure racing and Bourdieu's concept of field. *Sociology, Education and Society*, 9(2), 25–46.
- Kay, J., & Laberge, S. (2002b). The 'new' corporate habitus in adventure racing. *International Review for the Sociology of Sport*, 37(1), 17–36.
- Kelly, D.M., Pomerantz, S., & Currie, D. (2005). Skater girl hood and emphasized femininity: "you can't land an ollie properly in heels". *Gender and Education*, 17(3), 229–248.
- Kelly, D.M., Pomerantz, S., & Currie, D. (2005). Skater girl hood and emphasized femininity: "you can't land an ollie properly in heels". *Gender and Education*, 17(3), 229–248.
- King, K., & Church, A. (2013). "We Don't Enjoy Nature Like That': Youth Identity and Lifestyle in the Countryside. *Journal of Rural Studies*, 31, 67–76.
- King, K., & Church, A. (2015). Questioning policy, youth participation and lifestyle sports. *Leisure Studies*, 34(3), 282–302.
- Koepke, J. (2005). Exploring the market potential for Yukon mountain tourism.
- Kosky, M. M. (2007). Living to Ride: A Sociological Study of Freeriders in Missoula, Montana.
- Kotarba, J., and M. Held, 2006. 'Professional Female Football Players: Tackling Like a Girl?' In *Body/Embodiment: Symbolic Interaction and the Sociology of the Body*, edited by D. Waskul and P. Vannini, 153–170. Aldershot: Ashgate.
- Laurendeau, J., & Sharara, N. (2008). "Women Could Be Every Bit As Good As Guys": Reproductive and Resistant Agency in Two "Action" Sports. *Journal of Sport and Social Issues*, 32(1), 24–47.

- Laurendeau, J., & Sharara, N. (2008). "Women Could Be Every Bit As Good As Guys": Reproductive and Resistant Agency in Two "Action" Sports. *Journal of Sport and Social Issues*, 32(1), 24–47.
- Lichtman, R. 1970. "Symbolic Interactionism and Social Reality: Some Marxist Queries." *Berkeley Journal of Sociology* 15:75-94.
- Lloyd, M. (2017). 'Skills to Pay the Bills': Gender Difference in Mountain Biking on Display. *Sites: A Journal of Social Anthropology and Cultural Studies*, 14(2).
- Loewenstein, G. (1999). Because it is there: The challenge of mountaineering ... for utility theory. *KYKLOS*, 52(3), 315–344.
- Lyng, S. (1990). Edgework: A social psychological analysis of voluntary risk taking. *American journal of sociology*, 95(4), 851-886.
- Lyng, S. (2005). *Edgework: The sociology of risk-taking*. New York: Routledge.
- Lyng, S. (2005). Sociology at the edge: Social theory and voluntary risk taking, In S. Lyng (Ed.), *Edgework: The sociology of risk-taking* (pp. 17-50). New York: Routledge.
- Matić Tandarić, M. (2021). Životni stilovi adolescenata u potrošački orijentiranom društvu. *Odgojno-obrazovne teme*, 4(1), 5-22.
- McCormack, K. M. (2017). Inclusion and identity in the mountain biking community: Can subcultural identity and inclusivity coexist?. *Sociology of sport journal*, 34(4), 344-353.
- McGinnis, L., McQuillan, J., & Chapple, C. (2005). I Just Want To Play: Women, Sexism, and Persistence in Golf. *Journal of Sport and Social Issues*, 29(3), 313–337.
- Mills, S. i Mills, H. *Brdski biciklizam*, Zagreb, Znanje, 2002.
- Muggleton, D., & Weinzierl, R. (2003). *The post-subcultural reader*. Oxford: Berg.
- Olive, R., McCuaig, L., & Phillips, M.G. (2015). Women's recreational surfing: a patronising experience. *Sport Education and Society*, 20(2), 258–276.
- Patrick, K. (1988). Mountain bikers and baby boomers. *Journal of American Culture*, 11(2), 17-24.

- Perasović, B. (2001). *Urbana plemena: Sociologija subkultura mladih u Hrvatskoj*.
- Price, I., & Bundesen, C. (2005). Emotional changes in skydivers in relation to experience. *Personality and Individual Difference*, 38(5), 1203-1211.
- Puchan, H. (2004). Living extreme: Adventure sports, media and commercialisation. *Journal of Communication Management*, 9(2), 171-178.
- Rauter, S., & Doupona Topič, M. (2011). Perspectives of the sport-oriented public in Slovenia on extreme sports. *Kinesiology*, 43(1.), 82-90.
- Schwalbe, M. L. 1986. *The Psychosocial Consequences of Natural and Alienated Labor*. Albany: State University of New York Press.
- Smith E. (2020). *Enduro and other extreme mountain biking*. Edge Books An imprint of Capstone Press.
- Stoddart, M.C. (2011). Constructing masculinized sportscapes: Skiing, gender and nature in British Columbia, Canada. *International Review for the Sociology of Sport*, 46(1), 108–124.
- Symmonds, M. C., Hammitt, W. E., & Quisenberry, V. L. (2000). Managing recreational trail environments for mountain bike user preferences. *Environmental Management*, 25(5), 549–564.
- Taylor, S. (2009). 'Extending the Dream Machine': Understanding people's participation in mountain biking. Unpublished PhD thesis. University of Otago, New Zealand.
- Taylor, S. (2010). 'Extending the Dream Machine': Understanding people's participation in mountain biking. *Annals of Leisure Research*, 13(1-2), 259-281.
- Thorpe, H., & Wheaton, B. (2013). Dissecting action sports studies. Past, present, and beyond In: D. Andrews, & B. Carrington (Eds.), *The companion to sport* (pp. 341-358). USA: Blackwell Publishing Ltd.
- Tomić-Koludrović, I. i Knežević, S. (2004). Konstrukcija identiteta u makro-mikro kontekstu. *Acta Iadertina*, 1 (1), 0-0. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/190044>
- Ukić Zeman, M. (2023). *Kineziološka aktivnost i proces supkulturalizacije–BMX scena u Zagrebu* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Kinesiology).

- Ungar, M. T. (2000). The myth of peer pressure. *Adolescence*, 35(137), 167–180.
- Wheaton, B. (2010). Introducing the consumption and representation of lifestyle sports. *Sport in Society*, 13(7–8), 1057–1081.
- Wheaton, B. (2015). Assessing the sociology of sport: On action sport and the politics of identity. *International Review for the Sociology of Sport*, 50(4-5), 634–639.
- Wheaton, B., & Beal, B. (2003). 'Keeping It Real': Sub cultural Media and the Discourses of Authentic ity in Alternative Sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 38(2), 155–176.
- Williams, P. (2011). *Subcultural theory: Traditions and concepts*. Cambridge: Polity Press.
- Young, I. 1990. *Throwing Like a Girl*. Bloomington: Indiana University Press.